

Νίκος Αλιβιζάτος
Παναγής Βουρλούμης
Γιώργος Γεραπετρίτης
Γιάννης Κτιστάκης
Στέφανος Μάνος
Φίλιππος Σπυρόπουλος

ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

2016

ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

© Global Citizen Foundation
Νίκος Αλιβιζάτος, Παναγής Βουρλούμης, Γιώργος Γεραπετρίτης,
Γιάννης Κτιστάκης, Στέφανος Μάνος, Φίλιππος Σπυρόπουλος
Ένα καινοτόμο Σύνταγμα για την Ελλάδα

Χορηγός της παρούσας προσπάθειας ήταν το ίδρυμα Global Citizen Foundation.
Η *Καθημερινή* συνέβαλε, ως χορηγός επικοινωνίας, στη διάδοση των πορισμάτων της.

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Ειδική έκδοση, 5 Ιουνίου 2016
Εθνάρχου Μακαρίου και Δημητρίου Φαληρέως 2, Νέο Φάληρο 185 47
τηλ. 210-48.08.000
www.kathimerini.gr

Σχεδιασμός/Γραφιστική επιμέλεια Σωτήρης Λαγός | Διόρθωση Δήμητρα Καράμπελα

ISBN 978-960-585-111-8

Από τις εκδόσεις Μεταίχιμο θα κυκλοφορήσει στις 22 Ιουνίου το κείμενο του προτεινόμενου Συντάγματος και η αιτιολογική του έκθεση στα Ελληνικά και τα Αγγλικά, μαζί με το κείμενο του ισχύοντος Συντάγματος, στο οποίο έχουν σημειωθεί οι επερχόμενες μεταβολές, σχολιασμένες,

Η πρότασή μας

Με πρωτοβουλία του Στέφανου Μάνου συγκροτήσαμε μια ομάδα εργασίας για να προτείνουμε ορισμένες συνταγματικές αλλαγές. Την ομάδα αποτέλεσαν, πέραν του Στέφανου Μάνου, οι Νίκος Κ. Αλιβιζάτος, Παναγής Βουρλούμης, Γιώργος Γεραπετρίτης, Γιάννης Κτιστάκης και Φίλιππος Κ. Σπυρόπουλος. Εργασθήκαμε από το φθινόπωρο του 2015 και είμαστε ευτυχείς που μπορούμε τώρα, μετά από περίπου εννέα μήνες διαλόγου, συναινέσεων και συμβιβασμών, να δημοσιοποιήσουμε την πρότασή μας. Ασμένως αποδεχθήκαμε συμβιβασμούς, αφού οι πολιτικές και ιδεολογικές απόψεις μας έχουν διαφορετικές αφετηρίες και αναφορές. Άλλωστε, χωρίς έντιμους συμβιβασμούς η συζήτηση σε τέτοια θέματα δεν μπορεί να προχωρήσει. Σε αυτό το πνεύμα, πορευτήκαμε σε έναν ανοιχτό διάλογο, χωρίς προσήλωση σε στερεότυπα και χωρίς παρωπίδες.

Τα συμπεράσματά μας τα καταγράψαμε ως ένα Σύνταγμα νέο, που προσπαθεί δύο πράγματα: αφ' ενός να αιμοδοτήσει τη δημοκρατική και κοινοβουλευτική μας παράδοση, καθώς και την παράδοσή μας στο «κοινωνικό κράτος δικαίου», και αφ' ετέρου να εκσυγχρονίσει τους θεσμούς, αποτολμώντας τομές και δημιουργώντας παράλληλα ένα ασφαλές περιβάλλον για την ανάπτυξη και τις ελευθερίες μας, με αίσθημα εμπιστοσύνης στο Κράτος.

Το ισχύον Σύνταγμα άντεξε τη δοκιμασία των Μνημονίων. Για τη χρεοκοπία της Χώρας όμως, που έφεραν τα Μνημόνια, φταίει και το Σύνταγμα. Γι' αυτό έχει ωριμάσει το αίτημα για μια τολμηρή αναθεώρηση, που θα θέσει τέρμα στα κακώς κείμενα και θα διευκολύνει την έξοδο της Χώρας από την κρίση και, πιο μακροπρόθεσμα, την ανάκαμψη.

Τα Συντάγματα καθορίζουν το πολίτευμα: αφ' ενός αναθέτουν αρμοδιότητες στα βασικά όργανα του Κράτους, διαγράφοντας τον τρόπο άσκησής τους, και αφ' ετέρου κατοχυρώνουν ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Ο καθορισμός της κρατικής εξουσίας αποβλέπει στον περιορισμό του εκ φύσεως και έξωθεν αχαλίνωτου. Αλλά και η καταγραφή των ελευθεριών σ' αυτό ακριβώς αποσκοπεί: στον περιορισμό της ατίθασης εξουσίας που τείνει να ελέγχει όσο πιο πολύ μπορεί το πολύπτυχο της ατομικότητας και της συλλογικότητάς μας. Και η δική μας πρόταση αυτά ακριβώς τα ζητήματα πραγματεύεται: τα

Ζητήματα «Ελευθερία - Ισότης - Αδελφότης» (= Δημοκρατία - Κράτος Δικαίου - Κοινωνικό Κράτος).

Η πρότασή μας σεβάστηκε τον συμβολισμό της λαϊκής κυριαρχίας ως βάσης της δημοκρατίας μας. Κατήργησε όμως το λεγόμενο «τεκμήριο της αρμοδιότητας» κατά της εκτελεστικής εξουσίας και υπέρ της Βουλής ως περιττό και από μία άποψη εσφαλμένο. Σε μια συντεταγμένη πολιτεία υπάρχει μόνον αρμοδιότητα, η οποία καθορίζεται – δεν συνάγεται, δεν τεκμαίρεται, δεν υπονοείται. Αν δεν υπάρχει καθορισμένη αρμοδιότητα, κανένα κρατικό όργανο δεν μπορεί να λειτουργήσει βάσει «τεκμηρίου», άρα το πεδίο επιφυλάσσεται στην ελευθερία.

Το κοινοβουλευτικό στοιχείο του πολιτεύματος η πρότασή μας τόλμησε να το αναδιατυπώσει εκ βάθρων: Η Κυβέρνηση πρέπει μεν να έχει τη σχετική τουλάχιστον πλειοψηφία της Βουλής, άρα κατ' επέκταση και του Λαού, αλλά η Βουλή δεν μπορεί να «ρίξει» την Κυβέρνηση αν συγχρόνως δεν είναι σε θέση να αναδείξει νέα. Πρόκειται για τη γνωστή «εποικοδομητική ψήφο δυσπιστίας», η οποία μπορεί μεν να οδηγή σε Κυβερνήσεις ανοχής ή μειοψηφίας, αλλά συμβάλλει στην άμβλυση του συγκρουσιακού χαρακτήρα της πολιτικής μας ζωής και παροτρύνει, ή μάλλον εξαναγκάζει, σε συναινέσεις μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων. Έτσι αποφεύγεται η πρόωπη διάλυση της Βουλής, η οποία, από συνταγματική εξαίρεση, κατέστη στη Χώρα μας συνταγματικός κανόνας. Διάλυση της Βουλής μπορεί, σύμφωνα με την πρότασή μας, να γίνει μόνο κατ' εξαίρεση, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ή, αν αποφασισθεί από την ίδια τη Βουλή (αυτοδιάλυση) με αυξημένη πλειοψηφία. Και τούτο, για την ανάδειξη νέας Βουλής, της οποίας η θητεία θα είναι ίση με τον υπολειπόμενο χρόνο της θητείας της προηγούμενης.

Το ενδεχόμενο ανάδειξης Κυβερνήσεων μειοψηφίας ή ανοχής συναρτάται με συρρίκνωση της δυνατότητας διακυβέρνησης, αφού όργανο της άσκησης πολιτικής είναι ο νόμος που προϋποθέτει πλειοψηφία στη Βουλή. Προς αποτροπή της ακυβερνησίας εισηγούμεθα να μετατεθεί το κέντρο βάρους της νομοθέτησης από τη Βουλή στην Κυβέρνηση. Η νομοθέτηση θα γίνεται με κανονιστικές πράξεις της διοίκησης, βάσει νόμων-πλαίσια, οι εξουσιοδοτήσεις των οποίων δεν θα περιέχουν χρονικούς περιορισμούς. Τους νόμους-πλαίσια που θα προέρχονται από τη σημερινή Κυβέρνηση θα μπορεί να τους χρησιμοποιεί και η επόμενη κ.ο.κ., ούτως ώστε, βάσει αυτών, κάθε Κυβέρνηση να μπορεί να εκδίδει κανονιστικές πράξεις για την άσκηση της

δικής της πολιτικής. Οι κανονιστικές αυτές πράξεις θα υπόκεινται πάντως στον προληπτικό έλεγχο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, έτσι ώστε να αποτρέπονται καταχρήσεις.

Ως προς το «προεδρευόμενο» στοιχείο του πολιτεύματος, η πρότασή μας τάσσεται υπέρ της σχετικής ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας. Επιφυλάσσει στον Πρόεδρο την προκήρυξη ενός μόνο δημοψηφίσματος κατά τη διάρκεια της θητείας του, την αδέσμευτη επικοινωνία του με τον Λαό διά διαγεγραμμάτων, την περιορισμένη δυνατότητά του να διαλύει τη Βουλή σε περίπτωση ακυβερνησίας, την ανάδειξη του Προέδρου και του Εισαγγελέα του Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Προέδρου και των μελών των ανεξαρτήτων αρχών. Του επιφυλάσσει ακόμη την αρμοδιότητα να παραπέμπει στο Ανώτατο Δικαστήριο ψηφισθέντα νομοσχέδια που θεωρεί ότι αντίκεινται στο Σύνταγμα. Τέλος, η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας γίνεται από ειδικό σώμα εκλεκτόρων, με διευρυμένη σύνθεση που υπερβαίνει την εκάστοτε κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αδυναμία εκλογής του Προέδρου δεν προβλέπεται, άρα ούτε διάλυση της Βουλής λόγω της αδυναμίας αυτής.

Σε σχέση με το εκλογικό σύστημα προτείνουμε την κατάργηση του σταυρού προτίμησης, προς τον σκοπό της άμβλυνσης του πελατειακού χαρακτήρα της πολιτικής ζωής μας. Προτείνουμε επίσης, για τον ίδιο σκοπό, οι μισές τουλάχιστον εκλογικές περιφέρειες να είναι μονοεδρικές, όπου θα εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκεντρώνει τη σχετική πλειοψηφία, ενώ στις λοιπές (πολυεδρικές) οι υποψήφιοι να εκλέγονται με αναλογική ψήφο. Προβλέπουμε ακόμη την κατηγορία των βουλευτών των εκτός επικρατείας Ελλήνων, που δεν μπορούν να υπερβούν τους πέντε.

Για την καταπολέμηση του πελατειακού συστήματος η πρότασή μας εισάγει απόλυτο ασυμβίβαστο μεταξύ της βουλευτικής και της υπουργικής ιδιότητας, αλλά και κώλυμα εκλογιμότητας των διατελεσάντων Υπουργών στις αμέσως επόμενες εκλογές.

Αποσκοπούμε στην ενίσχυση της διαφάνειας των πολιτικών κομμάτων, με έλεγχο από Επιτροπή που συγκροτείται κατά πλειοψηφία από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, ώστε να υπάρχει επαρκής λογοδοσία και οι οικονομικοί τους πόροι να καθίστανται γνωστοί στους πολίτες. Εξ άλλου, με δικαστική απόφαση θα πρέπει να καθίσταται δυνατή η απαγόρευση της συμμετοχής στις εκλογές πολιτικού κόμματος η ηγεσία του οποίου παροτρύνει συστηματικά ή ανέχεται τη χρήση βίας.

Η πρότασή μας ως προς την οργάνωση και λειτουργία της Βουλής αποσκοπεί να ενισχύσει τις κοινοβουλευτικές μειοψηφίες, έτσι ώστε οι πρόεδροι του ημίσεος τουλάχιστον των διαρκών επιτροπών να προέρχονται από την αντιπολίτευση. Σημαντική είναι η δυνατότητα της αντιπολίτευσης να συνιστά εξεταστικές επιτροπές.

Εισηγούμεθα την εκ βάθρων αλλαγή της ρύθμισης για την ποινική ευθύνη των Υπουργών, έτσι ώστε οι τελευταίοι να διώκονται με απόφαση συλλογικού δικαστικού οργάνου –της Εισαγγελίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου– και όχι της Βουλής, όπως σήμερα. Τίθεται έτσι τέρμα σε ένα παρωχημένο προνόμιο, που δεν ανταποκρίνεται πια στην πάνδημη αξίωση να αντιμετωπίζονται κατ’ αρχήν και οι Υπουργοί όπως οι κοινοί θνητοί. Στην ίδια κατεύθυνση θεωρούμε σκόπιμο οι βουλευτές να υπέχουν πλήρη αστική ευθύνη για τις γνώμες που εκφράζουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, έτσι ώστε κάθε θιγόμενος πολίτης να μπορεί να ζητεί δικαστική προστασία. Η δε ασυλία των βουλευτών από ποινικές διώξεις να αποφασίζεται κάθε φορά από τη Βουλή, ύστερα από αίτηση του ίδιου του διωκόμενου, και μόνο για λόγους που συνδέονται με την πολιτική του δράση.

Η πρότασή μας αποσκοπεί περαιτέρω στη διασφάλιση της ορθολογικής διοίκησης και διαχείρισης, με την εισαγωγή δημοσιονομικών κανόνων σε όλα τα επίπεδα της κρατικής οργάνωσης για ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς και περιορισμένο δανεισμό. Η εισαγωγή των κανόνων αυτών, εκτός από την αυτονόητη αξία τους για τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, συνιστά υποχρέωση της Χώρας μας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα οικονομικά του Δημοσίου θα ελέγχονται από ανεξάρτητο φορέα με υψηλές εγγυήσεις και κύρος, την Ελεγκτική Αρχή.

Επιδιώκουμε τη διασφάλιση της αξιοκρατίας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση και προβλέπουμε ένα ανώτατο δημοσιουπάλληλο σώμα, κατά τα πρότυπα ανεπτυγμένων διοικητικών συστημάτων, που θα μπορεί, με τρόπο ευέλικτο και αποτελεσματικό, να διαχειρίζεται κρίσιμη ύλη της διοικητικής λειτουργίας του Κράτους.

Επιδιώκουμε επίσης την επιβολή ενός ασφαλούς φορολογικού και επενδυτικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρούμε την κατάργηση της δυνατότητας αναδρομικής φορολόγησης.

Εισηγούμεθα την ισχυροποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε ουσιαστικές αρμοδιότητες να ασκούνται όσο το δυνατόν εγγύτερα στον πολίτη και δημοσιονομικοί πόροι να περιέρχονται απευθείας στους δήμους και στις περιφέρειες, χωρίς τη μεσολάβηση της κεντρικής διοίκησης. Με τον τρόπο αυτό, η αυτοδιοίκηση θα αναβαθμισθεί και θα κα-

ταστεί περισσότερο υπεύθυνη ως ισότιμος θεσμικός συνομιλητής της κεντρικής διοίκησης. Παράλληλα καθιερώνονται ουσιαστικές μορφές ανεξάρτητης και πιστοποιημένης λογοδοσίας και ελέγχου και συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση των οικονομικών των δήμων και των περιφερειών τους.

Η Δικαιοσύνη προτείνουμε να ανασυγκροτηθεί εκ βάθρων: Συνηγορούμε υπέρ της εισαγωγής του συστήματος της ενιαίας δικαιοδοσίας, με ένα και μόνο Ανώτατο Δικαστήριο, προς αποφυγή των συγκρούσεων δικαιοδοσίας, διασφάλιση της ενότητας της νομολογίας και κυρίως προς εξυπηρέτηση του διαδίκου. Όλα τα προβλεπόμενα σήμερα ανώτατα δικαστήρια, επτά τον αριθμό, καταργούνται. Το (ένα και μόνο) Ανώτατο Δικαστήριο θα είναι και Συνταγματικό Δικαστήριο.

Η διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος απλουστεύεται, ώστε να καθίσταται εφικτή η προσαρμογή του Συντάγματος στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Ολοκληρώνεται κατά κανόνα σε μία Βουλή με την αυξημένη πλειοψηφία των 3/5.

Οι επεμβάσεις μας στον χώρο των δικαιωμάτων είναι λίγες, αλλά, νομίζουμε, τολμηρές. Εισηγούμεθα την κατάργηση του θρησκευτικού όρκου, της παραδοσιακής διάταξης για την επικρατούσα θρησκεία και την επίκληση στο Σύνταγμα της Αγίας, Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος, έτσι ώστε το Κράτος μας όχι μόνο να είναι, αλλά και να φαίνεται ως «κοσμικό κράτος». Εισηγούμεθα επίσης τη δυνατότητα ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων και την εισαγωγή κινήτρων για εγκατάσταση παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων. Ο στόχος του κοινωνικού κράτους διατηρείται, αν και καταργείται η λεπτομερειακή απαρίθμηση των επιμέρους κοινωνικών δικαιωμάτων, που δεν διασφάλισε την ουσιαστική τους πραγμάτωση. Τέλος, η πρότασή μας τάσσεται υπέρ της προστασίας όλων των περιουσιακών δικαιωμάτων, και όχι μόνο των εμπραγμάτων, και αποτολμά να αναγνωρισθεί ως δικαίωμα, παράλληλα με την απεργία, και η ανταπεργία. Θεωρεί πάντως αδιανόητη την παρακώλυση με οποιονδήποτε τρόπο της συνεχούς και αδιάλειπτης απονομής της δικαιοσύνης και επομένως είναι άτεγκτη έναντι κάθε μορφής απεργίας ή αποχής.

Πιστεύουμε ότι με την πρότασή μας συμβάλλουμε στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού Κράτους, ταγμένου στην υπηρεσία του γενικού συμφέροντος, και όχι επιμέρους συμφερόντων (ομαδικών, επαγγελ-

ματικών, τοπικών κ.λπ.), στην εμπέδωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης και αισθήματος ασφάλειας του πολίτη, στη δημιουργία πολιτικών συναινέσεων και συμβιβασμών για την προκοπή μας, στην αξιοκρατία και στην καταπολέμηση αδίκων προνομίων του παρελθόντος, στην ανάπτυξη. Απαλλαγμένο από διατάξεις που κατοχύρωναν απαράδεκτα προνόμια σε κάθε είδους συντεχνίες (από τους υποθηκοφύλακες έως τους καθηγητές Πανεπιστημίου), το Σύνταγμα που προτείνουμε είναι επιπλέον λιτότερο. Δεν ξεπερνά τις 11.500 λέξεις έναντι των 25.000 του ισχύοντος!

«Καλά είναι όλ' αυτά. Εμάς τι μας νοιάζουν;» θα μπορούσε ακόμη και κάποιος καλόπιστος να διερωτηθεί. Η απάντησή μας είναι: «Κάτι κάνουν και για μας»:

- Δεν μας φορολογούν αναδρομικά για το εισόδημά μας.
- Μας εγγυώνται σταθερή φορολογία για το σπίτι μας, με βάση την αξία που είχε όταν το αποκτήσαμε.
- Μας κατοχυρώνουν όχι μόνο την εμπράγματη ιδιοκτησία, αλλά και τα άλλα δικαιώματά μας από συμβάσεις, από ομόλογα, από μετοχές και μερίσματα, από την πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία μας, από την εργασία μας.
- Μας φέρνουν κοντά στο κέντρο λήψης αποφάσεων, που αφορούν ζητήματα της τοπικής κοινότητάς μας, δηλαδή στον Δήμο μας, τον οποίο θα μπορούμε μάλιστα να ελέγχουμε και σε σχέση με την οικονομική του διαχείριση.
- Αν έχουμε μια δικαστική εμπλοκή, ο δικαστής μας θα κρίνει την αστική και την ποινική διάσταση της υπόθεσής μας μαζί. Θα κρίνει ακόμη και το διοικητικό πρόστιμο σε μία μόνο διαδικασία. Η απονομή της δικαιοσύνης δεν θα εμποδίζεται από απεργίες και αποχές. Θα επιταχυνθεί. Δεν θα αποφυλακίζεται ο αντίδικός μας, επειδή πέρασε ο ανώτατος χρόνος της προφυλάκισής του.
- Τα παιδιά μας και εμείς θα μπορούμε να σπουδάσουμε στη Χώρα μας, όχι μόνο στα δημόσια Πανεπιστήμια, αλλά και σε ιδιωτικά, που θα ανταγωνίζονται τα δημόσια, προς όφελος και των μεν και των δε, αλλά κυρίως της ανώτατης παιδείας και της εκπαίδευσής μας. Στα ιδιωτικά Πανεπιστήμια συνυπολογίζουμε και τα Παραρτήματα των πιο καταξιωμένων Πανεπιστημίων του κόσμου, που, ελπίζουμε, με τα κίνητρα που τους παρέχουμε, να έλθουν σ' εμάς. Τιμή δική μας αλλά και τιμή δική τους!
- Εμείς και τα παιδιά μας θα μπορούμε να βρούμε δουλειά με βάση

την αξία μας, αφού το ασυμβίβαστο του Βουλευτή και του Υπουργού και το κώλυμα εκλογιμότητας του Υπουργού στις επόμενες εκλογές θα περιορίσει τα πελατειακά ήθη και τα ρουσφέτια που γίνονται για τους λιγότερο ικανούς.

- Εμείς και τα παιδιά μας θα έχουμε περισσότερη προσφορά εργασίας στη δική μας Χώρα, αφού η ανάπτυξη και οι επενδύσεις διευκολύνονται με απλά κίνητρα.
- Η ψήφος μας θα γίνει πιο ελεύθερη και πιο αποτελεσματική, αφού δεν θα ξανακαλούμεθα στις κάλπες ένα-δύο μήνες μετά τις εκλογές (άραγε, για να αλλάξουμε την ψήφο μας;). Το πρόβλημα θα το μεταθέσουμε σ' αυτούς που εκλέξαμε. Θα τους εξαναγκάσουμε να «τα βρουν» μεταξύ τους, αφού διάλυση της Βουλής και νέες εκλογές δεν θα γίνονται. Αυτό το θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό, αφού η καθημερινότητά μας προσδιορίζεται εν πολλοίς όχι από εμάς τους ίδιους, αλλά από τις έριδες των πολιτικών μας. Ας τους ωθήσουμε να συμβιβασθούν μεταξύ τους προς το συμφέρον μας και το συμφέρον των παιδιών μας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1

1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.
2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.
3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Έθνος, υπάρχουν υπέρ αυτού και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα.

Σχόλιο Στην παράγραφο 3 καταργείται η ατυχής διάκριση «Έθνους» και «Λαού», την οποία το ισχύον Σύνταγμα εισήγαγε κατ' απομίμηση των Συνταγμάτων της στρατιωτικής δικτατορίας (1967-1974). Προβαίνοντας σε αυτήν τη διάκριση, η χούντα είχε επιχειρήσει να πλήξει σε επίπεδο Συντάγματος μια μείζονα φιλελεύθερη κατάκτηση της νεότερης Ελλάδας, την ταύτιση Έθνους και Λαού, χάρη στην οποία η χώρα μας δεν ενέδωσε επί έναν αιώνα και πλέον σε αυταρχικές προκλήσεις, ενώ ταυτόχρονα πέτυχε τους βασικούς στόχους της, δηλαδή αστικό εκσυγχρονισμό και εθνική ολοκλήρωση. Προτείνεται η επαναφορά της δοκιμασμένης διατύπωσης όλων των παλαιότερων Συνταγμάτων μας (1864, 1911, 1927, 1952).

Άρθρο 2

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.
2. Η Ελλάδα, ακολουθώντας τους γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης και της δικαιοσύνης, καθώς και την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Άρθρο 3

1. Οι Ελληνίδες και οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

2. Επιτρέπεται η λήψη μέτρων για την προώθηση της ισότητας, ιδίως μεταξύ ανδρών και γυναικών, και για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη.
3. Έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος.
4. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.
5. Κάθε Έλληνας είναι υποχρεωμένος να συντελεί στην άμυνα της πατρίδας. Νόμος προβλέπει εναλλακτική θητεία για τους αντιρρησίες συνείδησης.
6. Ρυθμίσεις που ισχύουν για συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων ουδέποτε επεκτείνονται με δικαστική απόφαση σε άλλες κατηγορίες.
7. Μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους.
8. Τίτλοι ευγενείας ή διάκρισης ούτε απονέμονται ούτε αναγνωρίζονται σε Έλληνες πολίτες.

Σχόλιο *Επισημαίνεται ως μείζων καινοτομία η παράγραφος 6, που επιδιώκει να θέσει τέρμα στη δημοσιονομικά καταστροφική εφαρμογή της «επεκτατικής ισότητας», ιδίως από τα δικαστήρια. Η λήψη «θετικών» μέτρων για την άμβλυνση ανισοτήτων «που υφίστανται στην πράξη» επιτρέπεται πλέον με πάγια και όχι με μεταβατική διάταξη (βλ. άρθρο 116 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος).*

Άρθρο 4

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.
2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαύουν της απόλυτης προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους χωρίς διάκριση, ιδίως, εθνικότητας, φυλής, φύλου, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.
3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδικάζεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.
4. Καθένας μπορεί να εγκαθίσταται και να κινείται εντός και εκτός της χώρας. Ατομικά διοικητικά μέτρα επιτρέπεται να επιβληθούν σε Έλληνες πολίτες μόνο με δικαστική απόφαση.

Άρθρο 5

1. Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προσωρινή κράτηση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα.
2. Όποιος συλλαμβάνεται προσάγεται στη Δικαιοσύνη το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλληψη και πάντως μέσα στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για την προσαγωγή του. Ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός οφείλει, μέσα σε τρεις ημέρες από την προσαγωγή, είτε να απολύσει τον συλληφθέντα είτε να εκδώσει ένταλμα φυλάκισης. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται για δύο ημέρες, αν το ζητήσει αυτός που έχει προσαχθεί ή, σε περίπτωση ανώτερης βίας που βεβαιώνεται αμέσως, με απόφαση του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου.
3. Όταν περάσει άπρακτη καθεμία από τις προθεσμίες της προηγούμενης παραγράφου, κάθε δεσμοφύλακας ή άλλος, είτε πολιτικός υπάλληλος είτε στρατιωτικός, στον οποίο έχει ανατεθεί η κράτηση εκείνου που έχει συλληφθεί, οφείλει να τον απολύσει αμέσως. Οι παραβάτες τιμωρούνται για παράνομη κατακράτηση και υποχρεούνται να επανορθώσουν πλήρως κάθε ζημία που έγινε στον παθόντα και να τον ικανοποιήσουν για ηθική βλάβη με χρηματικό ποσό, όπως νόμος ορίζει.
4. Νόμος ορίζει το ανώτατο όριο διάρκειας της προσωρινής κράτησης. Απαγορεύεται η υπέρβαση των ανώτατων ορίων της προσωρινής κράτησης με τη διαδοχική επιβολή του μέτρου αυτού για επιμέρους πράξεις της ίδιας υπόθεσης.

Άρθρο 6

1. Έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και ορίζει τα στοιχεία της. Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος έως ότου αποδειχθεί δικαστικά η ενοχή του. Ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης.
2. Τα βασανιστήρια, υπό οποιαδήποτε μορφή, απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως νόμος ορίζει.
3. Η θανατική ποινή απαγορεύεται.
4. Το κράτος οφείλει, ύστερα από δικαστική απόφαση, πλήρη αποζημίωση σε όσους καταδικάστηκαν, κρατήθηκαν προσωρινά ή με άλλο τρόπο στερήθηκαν άδικα ή παράνομα την προσωπική τους ελευθερία.

Σχόλιο Επισημαίνεται η εισαγωγή του τεκμηρίου αθωότητας, το οποίο, παρά την αναγνώρισή του από το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, παραβιάζεται κατά κόρον στη χώρα μας.

Άρθρο 7

Κανένας δεν στερείται χωρίς τη θέλησή του τον δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος.

Άρθρο 8

1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη.
2. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο κατόπιν εντάλματος της δικαστικής αρχής και με παρουσία εκπροσώπων της.
3. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 9

1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα και να απαντούν αιτιολογημένα.
2. Μόνο μετά την κοινοποίηση της τελικής απόφασης της αρχής στην οποία απευθύνεται η αναφορά και με την άδειά της, επιτρέπεται η δίωξη εκείνου που την υπέβαλε για παραβάσεις που τυχόν υπάρχουν σ' αυτή.

Άρθρο 10

Όλοι έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα.

Άρθρο 11

1. Όλοι έχουν το δικαίωμα να συνιστούν μη κερδοσκοπικά σωματεία και ενώσεις, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια.

2. Τα σωματεία και οι ενώσεις προσώπων δεν μπορούν να διαλυθούν παρά μόνο για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού τους και μόνο με δικαστική απόφαση.

Άρθρο 12

1. Η ελευθερία της συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις καθενός.
2. Κάθε θρησκεία είναι ελεύθερη. Η διάδοση των θρησκειών και η άσκηση της λατρείας τους τελούνται υπό την προστασία των νόμων.
3. Το κράτος είναι θρησκευτικά ουδέτερο. Νόμος ρυθμίζει τις σχέσεις του κράτους με τις διάφορες θρησκευτικές κοινότητες, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική παρουσία καθεμιάς στη χώρα.

Σχόλιο Εκτός από την κατάργηση της συνταγματικής κατοχύρωσης του θρησκευτικού όρκου, έχει ιδιαίτερη σημασία η αναγνώριση της αρχής της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους. Και τούτο λαμβάνοντας υπ' όψη την ιστορική παρουσία των θρησκευτικών κοινοτήτων στη χώρα.

Άρθρο 13

1. Η ελευθερία της έκφρασης είναι απαραβίαστη.
2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.
3. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση είναι ελεύθερες. Υπάγονται στον αποκλειστικό έλεγχο ανεξάρτητης αρχής, που αποβλέπει στην εξασφάλιση της πολυφωνίας των εκπομπών και μεριμνά για την προστασία της νεότητας και των ευάλωτων ομάδων. Η έκδοση αδειών, εφ' όσον προβλέπεται, και η επιβολή διοικητικών κυρώσεων ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της αρχής.
4. Το δικαίωμα απάντησης και επανόρθωσης των θιγομένων από ανακριβή και προσβλητικά δημοσιεύματα ή εκπομπές διασφαλίζεται σύμφωνα με τους ορισμούς του νόμου.
5. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς και η οικονομική κατάσταση των μέσων ενημέρωσης γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει.

Σχόλιο Με την ενιαία κατ' αρχήν προσέγγιση του τύπου και της ραδιοτηλεόρασης η συνταγματική εγγύηση της ελευθερίας της έκφρασης ευθυγραμμίζεται με την πραγματικότητα, την οποία έχει

πλέον επιβάλει, σε όλες τις συνταγματικά ώριμες δημοκρατίες, η ανάπτυξη της οπτικοακουστικής τεχνολογίας. Κατά τα λοιπά, το άρθρο 14 (πλέον 13) απαλλάσσεται από ένα πλήθος παρωχημένων αλλά και «επικίνδυνων» ρυθμίσεων.

Άρθρο 14

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν.
2. Το Κράτος διασφαλίζει την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση. Διασφαλίζει επίσης στον καθένα τη δυνατότητα να μορφώνεται χωρίς να παρακωλύεται από οικονομικά εμπόδια.
3. Καθένας έχει δικαίωμα να ιδρύει και να λειτουργεί ιδιωτικά εκπαιδευτήρια όλων των βαθμίδων, τηρώντας τους νόμους του Κράτους.
4. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες. Η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελούν υποχρέωση του Κράτους.
5. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι απαραβίαστη. Τα πανεπιστήμια, δημόσια και ιδιωτικά, αυτοδιοικούνται.
6. Με νόμο που ψηφίζεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών επιτρέπεται η παραχώρηση εκτάσεων σε αλλοδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την εγκατάσταση παραρτημάτων τους στη χώρα. Οι πραγματοποιούμενες επενδύσεις προστατεύονται επί μία τουλάχιστον πεντηκονταετία και απολαμβάνουν των εγγυήσεων του άρθρου 88 παρ. 3. Οι κανονισμοί των παραρτημάτων των αλλοδαπών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που αφορούν στη διοίκησή τους και στη ρύθμιση των ακαδημαϊκών ζητημάτων υπερισχύουν των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου.

Σχόλιο Ξαναδέχοντας με την παράδοση των πρώτων Συνταγμάτων μας, το νέο άρθρο 14 αναγνωρίζει και πάλι ρητά το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων σε όλες τις βαθμίδες. Και τούτο με ταυτόχρονη υπογράμμιση της υποχρέωσης του Κράτους να διασφαλίζει δωρεάν υποχρεωτική εκπαίδευση για όλους. Επιδιώκεται, εξ άλλου, η προσέλκυση ξένων πανεπιστημίων στην Ελλάδα, με την παροχή ειδικών κινήτρων.

Άρθρο 15

1. Η ιδιοκτησία και τα άλλα περιουσιακά δικαιώματα προστατεύονται.
2. Κανένας δεν μπορεί να στερηθεί την ιδιοκτησία ή άλλα περιουσιακά

δικαιώματά του χωρίς να συντρέχει δημόσια ωφέλεια και χωρίς προηγουμένως να έχει καταβληθεί σε αυτόν αποζημίωση, δικαστικά προσδιορισμένη, που να ανταποκρίνεται στην αξία τους κατά τον χρόνο της απαλλοτρίωσης. Η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως, αν η αποζημίωση δεν καταβληθεί εντός τριών ετών από την επιβολή της. Δεν οφείλεται αποζημίωση για περιορισμούς της ιδιοκτησίας που επιβάλλονται για χωροταξικούς, πολεοδομικούς ή περιβαλλοντικούς λόγους, εκτός αν με αυτούς απαγορεύεται η ανοικοδόμηση ή κατ' άλλον τρόπο δυσχεραίνεται ουσιαστικά η άσκηση των δικαιωμάτων του παρόντος άρθρου. Η αποζημίωση δεν υπόκειται σε κανέναν φόρο, κράτηση ή τέλος.

3. Όταν πρόκειται να εκτελεστούν έργα κοινής ωφέλειας ή γενικότερης σημασίας για την οικονομία της χώρας, νόμος μπορεί να επιτρέψει την απαλλοτρίωση ευρύτερων ζωνών, πέρα από τις εκτάσεις που είναι αναγκαίες για την κατασκευή των έργων.
4. Με τυπικό νόμο που ψηφίζεται το αργότερο έως την 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους ορίζεται το ανώτατο επιτρεπτό ύψος των φόρων και τελών επί της ακίνητης περιουσίας μόνο ως ποσοστό της δυναμικής προσόδου από εκμετάλλευσή της κατά το επόμενο έτος. Ειδικά για ακίνητο που χρησιμοποιείται ως κύρια κατοικία, η μέγιστη ποσοστιαία ετήσια μεταβολή των φόρων και τελών που ίσχυαν κατά την ημερομηνία απόκτησής του, δεν μπορεί να υπερβαίνει την ποσοστιαία μεταβολή του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του προηγούμενου οικονομικού έτους, έστω και εάν ο εν λόγω δείκτης οδηγεί σε μείωση των φόρων και τελών. Σε περίπτωση αύξησης του Δείκτη Τιμών του Καταναλωτή, η αύξηση φόρων και τελών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 2%.
5. Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με:
 - α. Τις επιτάξεις για τις ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων και των δημόσιων υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή για τη θεραπεία άμεσης κοινωνικής ανάγκης.
 - β. Την ιδιοκτησία και τη διάθεση μεταλλείων, ορυχείων, σπηλαίων, αρχαιολογικών χώρων και θησαυρών, ιαματικών, ρεόντων και υπόγειων υδάτων και γενικά του υπόγειου πλούτου.
 - γ. Την ιδιοκτησία, την εκμετάλλευση και διαχείριση των λιμνοθάλασσών και των μεγάλων λιμνών, καθώς και τα σχετικά με τη διάθεση γενικά των εκτάσεων που προκύπτουν από την αποξήρανσή τους.
 - δ. Τον αναδασμό αγροτικών εκτάσεων για την επωφελέστερη εκμετάλλευσή τους, καθώς και τη λήψη μέτρων για την αποφυγή της υπέρμετρης κατάτμησης της αγροτικής ιδιοκτησίας.
 - ε. Τη διάθεση και εκμετάλλευση εγκαταλελειμμένων εκτάσεων.
 - στ. Την αναγκαστική συνιδιοκτησία συνεχόμενων ιδιοκτησιών

αστικών περιοχών, για λόγους ανοικοδόμησης ή αισθητικής αναβάθμισης υφιστάμενων ακινήτων.

Σχόλιο Με μεγάλη καθυστέρηση, η προστασία της ιδιοκτησίας αναρμονίζεται προς τους ευρωπαϊκούς κανόνες, τους οποίους μια μακρά παράδοση κρατισμού επιμένει να αγνοεί. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη φορολόγηση της ιδιοκτησίας και ειδικά της ακίνητης, η οποία, με τους περιορισμούς που εισάγονται στην παράγραφο 4 του νέου άρθρου 15, δεν μπορεί να φθάσει έως το σημείο εξουθένωσης.

Άρθρο 16

1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο.
2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1.
3. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και του άρθρου 8.

Άρθρο 17

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του.
2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.

Άρθρο 18

1. Η Πολιτεία μεριμνά για την πραγμάτωση του κοινωνικού κράτους και ιδίως για την κοινωνική ασφάλεια και την προστασία των ενδεών και των ευάλωτων ομάδων.
2. Οι γενικοί όροι εργασίας καθορίζονται με νόμο. Συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας μεταξύ οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων, οι οποίες συνάπτονται με ελεύθερες

διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία, ύστερα από αίτημα και των δύο πλευρών.

3. Απαγορεύεται η αναγκαστική εργασία οποιασδήποτε μορφής. Επιτρέπεται η επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή για την αντιμετώπιση επείγουσας κοινωνικής ανάγκης.
4. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να ζητούν από τους δημότες την προσφορά προσωπικής εργασίας για την ικανοποίηση απρόβλεπτων τοπικών αναγκών, όπως νόμος ορίζει.
5. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.

Σχόλιο Μετά την τραυματική εμπειρία της εποχής των Μνημονίων, κρίθηκε, για λόγους όχι μόνο ηθικοπολιτικής, αλλά και επιστημονικής ειλικρίνειας, ότι είναι σκοπιμότερο η κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων να γίνεται μέσω της γενικής ρήτρας του κοινωνικού κράτους (ή κράτους πρόνοιας), παρά με την εξαγγελία δικαιωμάτων, που την πραγμάτωσή τους το Κράτος δεν μπορούσε κατ' ουσίαν ποτέ και ειδικά σήμερα δεν μπορεί να εγγυηθεί.

Άρθρο 19

1. Η συνδικαλιστική ελευθερία διασφαλίζεται.
2. Η απεργία αποτελεί δικαίωμα και ασκείται από τις νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων. Η ανταπεργία αποτελεί επίσης δικαίωμα.
3. Απαγορεύεται η απεργία ή η άρνηση παροχής υπηρεσίας με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας. Δεν επιτρέπεται η παρακώλυση της απρόσκοπτης απονομής της δικαιοσύνης. Οι παραβάτες διώκονται όπως νόμος ορίζει.
4. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των υπαλλήλων του Δημοσίου, του δημοσίου τομέα και των επιχειρήσεων που προσφέρουν υπηρεσίες και αγαθά ζωτικής σημασίας για το κοινό υπόκειται σε ειδικότερους περιορισμούς, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 20

1. Καθένας έχει δικαίωμα να απολαμβάνει το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον. Έχει επίσης καθήκον να το προστατεύει.
2. Το κράτος προστατεύει το περιβάλλον και μεριμνά για την ορθολο-

γική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, σεβόμενο την αρχή της αειφορίας. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωσή του. Δεν επιτρέπεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός από τις περιπτώσεις που αυτό υπαγορεύεται από το δημόσιο συμφέρον.

3. Ο σχεδιασμός της χωροταξικής διάρθρωσης της χώρας είναι αρμοδιότητα του Κράτους.
4. Για την εκτέλεση έργων, δημόσιων ή ιδιωτικών, με τα οποία ενδέχεται να επέλθει ουσιώδης μεταβολή ή επιδείνωση του φυσικού ή του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μπορεί να ζητείται, είτε από τη διοίκηση είτε από τον ενδιαφερόμενο ιδιώτη, προηγούμενη γνώμη του Ανώτατου Δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει. Η γνώμη του Ανώτατου Δικαστηρίου εκφέρεται ύστερα από εισήγηση ειδικών επιστημόνων και περιορίζεται στα ζητήματα που του υποβάλλονται.
5. Τα δικαστήρια, κατά την άσκηση του δικαιοδοτικού έργου τους, δεν μπορούν να προβαίνουν σε επεκτατική εφαρμογή περιβαλλοντικών και χωροταξικών ρυθμίσεων.

Σχόλιο *Επιδιώκεται μια πιο πραγματιστική προστασία του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη κατοχύρωση της αρχής της αειφορίας. Επισημαίνεται η προληπτική εμπλοκή του Ανώτατου Δικαστηρίου, με τη διατύπωση γνώμης κατά τον σχεδιασμό μεγάλων έργων –δημόσιων και ιδιωτικών– ως μέτρο φιλικό προς την ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Τέλος, η παράγραφος 5 του νέου άρθρου 20 επιδιώκει να περιορίσει την κακή συνήθεια των δικαστηρίων μας να επεκτείνουν χωρίς επαρκή αιτιολογία τις ευνοϊκές, ιδίως πολεοδομικές, ρυθμίσεις σε περιπτώσεις που δεν είχε προβλέψει ο νομοθέτης.*

Άρθρο 21

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Ο νόμος μπορεί πάντοτε να περιορίζει τα δικαιώματα του ανθρώπου χωρίς να θίγει τον πυρήνα τους και πάντως με τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.
2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Άρθρο 22

1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.
3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του ελληνικού λαού.

Άρθρο 23

Καμιά μεταβολή στα όρια της επικράτειας δεν μπορεί να γίνει χωρίς νόμο, που ψηφίζεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

Άρθρο 24

1. Οι γενικά παραδεδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την κύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους της καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.
2. Για να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών ή και άλλων διεθνών οργανισμών, επιτρέπεται, με συνθήκη ή συμφωνία, η επιβολή περιορισμών στην εθνική κυριαρχία. Επιτρέπεται, επίσης, η αναγνώριση σε όργανα των ευρωπαϊκών οργανισμών αρμοδιοτήτων που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση του νόμου που κυρώνει αυτήν τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

Άρθρο 25

1. Η ίδρυση και λειτουργία πολιτικών κομμάτων είναι ελεύθερη.
2. Η οργάνωση και η δράση των πολιτικών κομμάτων οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την ανακήρυξη συνδυασμών

μπορεί, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από αίτημα του Υπουργού Εσωτερικών, να απαγορεύσει τη συμμετοχή σε προκηρυχθείσες εκλογές πολιτικού κόμματος η ηγεσία του οποίου παροτρύνει συστηματικά ή ανέχεται τη χρήση βίας. Η απόφαση λαμβάνεται σε συμβούλιο και μπορεί να αφορά και συγκεκριμένους κάθε φορά υποψηφίους, όπως νόμος ορίζει. Η απαγόρευση μπορεί να επεκταθεί και στις εκλογές των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3. Επιτρέπεται η οικονομική ενίσχυση των πολιτικών κομμάτων από το κράτος, για τις εκλογικές και τις λειτουργικές τους δαπάνες. Το ύψος της κρατικής ενίσχυσης δεν μπορεί να υπερβαίνει κάθε χρόνο το διπλάσιο των εσόδων κάθε κόμματος από ιδιωτικές ενισχύσεις. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις διαφάνειας για τις εκλογικές δαπάνες και την οικονομική διαχείριση των κομμάτων, των βουλευτών και των υποψηφίων βουλευτών. Με τον ίδιο νόμο μπορεί να επιβληθεί ανώτατο όριο εκλογικών δαπανών, να απαγορεύονται ορισμένες μορφές προεκλογικής προβολής και να καθορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η παράβαση των σχετικών διατάξεων συνιστά λόγο έκπτωσης από το βουλευτικό ή άλλο αξίωμα. Με νόμο μπορούν να επεκταθούν οι ρυθμίσεις της παρούσης παραγράφου και στους υποψηφίους για άλλες αιρετές θέσεις.
4. Ο έλεγχος για την τήρηση των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου ασκείται από επιτροπή υπό την προεδρία Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία συγκροτείται κατά πλειοψηφία από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, όπως νόμος ορίζει. Στην επιτροπή αυτή μετέχει χωρίς δικαίωμα ψήφου και ο Πρόεδρος της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής.
5. Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος στους δικαστικούς λειτουργούς και σε όσους υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας. Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, στους υπαλλήλους του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και γενικά των δημόσιων νομικών προσώπων.

Σχόλιο *Επιδιώκεται η αντιμετώπιση των ακραίων κομμάτων που μετέρχονται ανοικτά τη βία, χωρίς προσφυγή στην αμφίβολης αποτελεσματικότητας λύση της απαγόρευσής τους (παρ. 2). Από την άλλη, εξορθολογίζεται η ρύθμιση της χρηματοδότησης των κομμάτων από το Κράτος, ώστε να μη διατηρούνται στη ζωή με τεχνητά μέσα «κόμματα σφραγίδες».*

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Άρθρο 26

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ρυθμιστής του πολιτεύματος. Εκλέγεται από ειδικό σώμα εκλεκτόρων για περίοδο έξι ετών.
2. Το αξίωμα του Προέδρου είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο.
3. Η προεδρική περίοδος αρχίζει από την ανάληψη των καθηκόντων του Προέδρου.
4. Επανεκλογή του ίδιου προσώπου στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν επιτρέπεται.

Άρθρο 27

Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να εκλεγεί όποιος είναι Έλληνας πολίτης πριν από πέντε τουλάχιστον έτη, έχει από πατέρα ή μητέρα ελληνική καταγωγή, έχει συμπληρώσει το τεσσαρακοστό έτος της ηλικίας του και έχει τη νόμιμη ικανότητα του εκλέγειν.

Άρθρο 28

1. Το ειδικό σώμα εκλεκτόρων για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας αποτελείται από τους εν ενεργεία βουλευτές, τους πρώην Προέδρους της Δημοκρατίας, τους πρώην Πρωθυπουργούς, τους πρώην Προέδρους της Βουλής και τους εν ενεργεία περιφερειάρχες και δημάρχους.
2. Υποψηφιότητες για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας υποβάλλονται από τα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούνται στη Βουλή ή από τουλάχιστον πενήντα χιλιάδες πολίτες.
3. Προεκλογικός αγώνας μεταξύ των υποψηφίων δεν επιτρέπεται.
4. Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας διενεργείται την τελευταία Δευτέρα του προτελευταίου μηνός πριν από τη λήξη της θητείας του εν ενεργεία Προέδρου. Ο Πρόεδρος της Βουλής συγκαλεί το ειδικό εκλεκτορικό σώμα σε συνεδρίαση δεκαπέντε ημέρες πριν από την ημέρα της εκλογής.
5. Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκέντρωσε την πλειοψηφία των δύο τρίτων του ειδικού σώματος εκλεκτόρων. Σε περίπτωση που η πλειοψηφία αυτή δεν επιτευχθεί, η

ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μετά από δύο ημέρες και Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκέντρωσε την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του ειδικού σώματος εκλεκτόρων. Σε περίπτωση που ούτε αυτή η πλειοψηφία επιτευχθεί, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μετά από δύο ημέρες και Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκέντρωσε την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου του ειδικού σώματος εκλεκτόρων. Σε περίπτωση που ούτε αυτή η πλειοψηφία επιτευχθεί, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μετά από δύο ημέρες και Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκέντρωσε τις περισσότερες ψήφους του ειδικού σώματος εκλεκτόρων.

6. Σε περίπτωση οριστικής αδυναμίας του Προέδρου της Δημοκρατίας να εκπληρώσει τα καθήκοντά του, καθώς επίσης και σε περίπτωση που παραιτηθεί, πεθάνει ή κηρυχθεί έκπτωτος, η εκλογή του νέου Προέδρου γίνεται εντός των επομένων εξήντα ημερών. Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας γίνεται σε κάθε περίπτωση για πλήρη θητεία.
7. Αν η διαδικασία για την εκλογή νέου Προέδρου, που ορίζεται στις προηγούμενες παραγράφους, δεν περατωθεί για οποιονδήποτε λόγο εγκαίρως, ο εν ενεργεία Πρόεδρος της Δημοκρατίας εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του και μετά τη λήξη της θητείας του ώσπου να αναδειχθεί νέος Πρόεδρος.

Σχόλιο Με την προτεινόμενη καθιέρωση της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας από ειδικό σώμα εκλεκτόρων, που διαθέτει ευρύτατη δημοκρατική νομιμοποίηση, ξεπερνιέται η παθολογία της σημερινής ατυχούς ρύθμισης: αποφεύγεται αφ' ενός μεν το άστοχο των πρόωγων εκλογών λόγω αδυναμίας εκλογής Προέδρου από τη Βουλή (άρθρο 32 παρ. 4 του ισχύοντος Συντάγματος) και, αφ' ετέρου, η άμεση εκλογή του Προέδρου από τον λαό, η οποία δεν δικαιολογείται, όταν οι εξουσίες του Προέδρου είναι περιορισμένες.

Άρθρο 29

1. Ο εκλεγόμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναλαμβάνει την άσκηση των καθηκόντων του την ημέρα που λήγει η θητεία του απερχόμενου Προέδρου και, σε κάθε περίπτωση, την επόμενη ημέρα του όρκου του.
2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει ενώπιον της Βουλής τον ακόλουθο όρκο: «Ορκίζομαι, επικαλούμενος την τιμή και τη συνείδησή μου, να φυλάσσω το Σύνταγμα και τους νόμους, να μεριμνώ για την πιστή τους τήρηση, να υπερασπίζω την εθνική ανεξαρτησία και

την ακεραιότητα της χώρας, να προστατεύω τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ελλήνων και να υπηρετώ το γενικό συμφέρον και την πρόοδο του ελληνικού λαού».

Άρθρο 30

1. Τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αν απουσιάζει στο εξωτερικό περισσότερο από δέκα ημέρες, αν πεθάνει, παραιτηθεί, κηρυχθεί έκπτωτος ή αν κωλύεται για οποιονδήποτε λόγο να ασκήσει τα καθήκοντά του, αναπληρώνει προσωρινά ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου.
2. Αν η αδυναμία του Προέδρου της Δημοκρατίας να ασκήσει τα καθήκοντά του παρατείνεται πέρα από τριάντα ημέρες, συγκαλείται υποχρεωτικά η Βουλή, ακόμη και αν αυτή έχει διαλυθεί, για να αποφασίσει, με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, αν συντρέχει περίπτωση εκλογής νέου Προέδρου. Σε καμία πάντως περίπτωση η εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας δεν μπορεί να καθυστερήσει περισσότερο από τρεις συνολικά μήνες, αφότου άρχισε η αναπλήρωσή του που προκλήθηκε από αδυναμία του.

Άρθρο 31

1. Καμία πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν ισχύει ούτε εκτελείται χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου Υπουργού, ο οποίος με μόνη την υπογραφή του γίνεται υπεύθυνος, και χωρίς τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
2. Κατ' εξαίρεση δεν απαιτείται προσυπογραφή για τις ακόλουθες πράξεις:
 - α) τον διορισμό του Πρωθυπουργού,
 - β) την απαλλαγή της Κυβέρνησης από τα καθήκοντά της κατά το άρθρο 34 παρ. 1,
 - γ) τη σύγκληση του Συμβουλίου των πολιτικών αρχηγών,
 - δ) τη διάλυση της Βουλής,
 - ε) την αναπομπή νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου,
 - στ) την προκήρυξη δημοψηφίσματος,
 - ζ) την έκδοση διαγγελεμάτων,
 - η) την επιλογή του Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου,
 - θ) τον ορισμό των προέδρων και των μελών των ανεξαρτήτων αρχών,
 - ι) την απονομή παρασήμων, και

ια) τον διορισμό του προσωπικού των υπηρεσιών της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Άρθρο 32

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με τήρηση οπωσδήποτε των ορισμών του άρθρου 31 παρ. 1, εκπροσωπεί διεθνώς το Κράτος και κηρύσσει πόλεμο.
2. Η Κυβέρνηση συνομολογεί τις διεθνείς συμβάσεις. Συμβάσεις που προϋποθέτουν την τροποποίηση ή την κατάργηση νόμου ή την ψήφιση νέου νόμου ή επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει.
3. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την υποχρεωτική δημοσίευση των διεθνών συμβάσεων.

Άρθρο 33

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και με πρότασή του διορίζει και παύει τους Υπουργούς.
2. Πρωθυπουργός διορίζεται ο εκλεγόμενος από τη Βουλή με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ύστερα από πρόταση του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, κατά την κρίση του, να ζητεί τη γνώμη του Συμβουλίου των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων που εκπροσωπούνται στη Βουλή.
3. Αν ο προτεινόμενος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν εκλεγεί, η Βουλή εκλέγει Πρωθυπουργό με την αυτή πλειοψηφία, εντός των επομένων τριάντα ημερών. Σε περίπτωση που η πλειοψηφία αυτή δεν επιτευχθεί, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται εντός των επομένων δεκαπέντε ημερών και Πρωθυπουργός εκλέγεται εκείνος που συγκέντρωσε τις περισσότερες ψήφους. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί είτε να τον διορίσει Πρωθυπουργό είτε να διαλύσει τη Βουλή και να προκηρύξει εκλογές μία μόνο φορά για τον λόγο αυτό κατά τη διάρκεια της τετραετούς θητείας της Βουλής.

Σχόλιο Αντικαθίσταται εξ ολοκλήρου η «δικονομική» εμπνεύσεως ρύθμιση των διερευνητικών εντολών του ισχύοντος άρθρου 37: τον Πρωθυπουργό πλέον προτείνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και τον εκλέγει η Βουλή. Σε περίπτωση μη εκλογής, η Βουλή εκλέγει μόνη της Πρωθυπουργό με σχετική πλειοψηφία. Στην περίπτωση αυτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, αντί του διορισμού

του εκλεγέντος (και σχετικώς πλειοψηφήσαντος), να διαλύσει τη Βουλή άπαξ μόνο και να προκηρύξει εκλογές. Ελπίζεται ότι έτσι θα αποφευχθεί η «εύκολη» και πάντως συχνή προσφυγή στις κάλπες και θα δημιουργηθούν πολιτικές συναινέσεις για τη διακυβέρνηση της χώρας. Η «φιλοσοφία» της διάταξης γίνεται κατανοητή σε συνδυασμό με την εποικοδομητική ψήφο δυσπιστίας (βλ. το νέο άρθρο 70).

Άρθρο 34

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απαλλάσσει από τα καθήκοντά της την Κυβέρνηση, αν καταψηφισθεί από τη Βουλή ή αν παραιτηθεί. Σε περίπτωση παραίτησης εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 33.
2. Αν ο Πρωθυπουργός παραιτηθεί, εκλείψει ή αδυνατεί για λόγους υγείας να ασκήσει τα καθήκοντά του, εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 33.
3. Η αδυναμία του Πρωθυπουργού να ασκήσει τα καθήκοντά του για λόγους υγείας διαπιστώνεται από τη Βουλή με ειδική απόφασή της, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

Άρθρο 35

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να συγκαλεί υπό την προεδρία του το Συμβούλιο των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων που εκπροσωπούνται στη Βουλή, όποτε το κρίνει αναγκαίο.

Σχόλιο Η προτεινόμενη διατύπωση επιτρέπει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να συγκαλεί το Συμβούλιο αρχηγών και με δική του πρωτοβουλία, κάτι που σήμερα αμφισβητείται.

Άρθρο 36

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συγκαλεί τη Βουλή μία φορά κάθε χρόνο σε τακτική σύνοδο, όπως ορίζει το άρθρο 56 παρ. 1, και εκτάκτως κάθε φορά που το κρίνει εύλογο. Κηρύσσει αυτοπροσώπως ή διά του Πρωθυπουργού την έναρξη και τη λήξη κάθε βουλευτικής περιόδου.
2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, αναστέλλει τις εργασίες της βουλευτικής συνόδου μία φορά

μόνο, είτε αναβάλλοντας την έναρξη είτε διακόπτοντας την εξακολούθησή τους.

3. Η αναστολή των εργασιών δεν επιτρέπεται να διαρκέσει περισσότερο από τριάντα ημέρες ούτε να επαναληφθεί κατά την ίδια βουλευτική σύνοδο χωρίς τη συγκατάθεση της Βουλής.
4. Το διάταγμα για τη διάλυση της Βουλής πρέπει να διαλαμβάνει την προκήρυξη εκλογών μέσα σε τριάντα ημέρες και τη σύγκληση της νέας Βουλής μέσα σε δέκα ημέρες από αυτές.

Άρθρο 37

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας άπαξ μόνο μπορεί να διαλύσει τη Βουλή κατά τη διάρκεια της θητείας του, αν, κατά την κρίση του, η σύνθεσή της βρίσκεται σε προφανή δυσαρμονία προς το λαϊκό αίσθημα ή δεν εξασφαλίζει την κυβερνητική σταθερότητα.

Σχόλιο Επαναφέρεται η δυνατότητα «προεδρικής» διάλυσης της Βουλής, λόγω προφανούς δυσαρμονίας της σύνθεσής της με το λαϊκό αίσθημα. Και τούτο με τη ρητή πρόβλεψη ότι ο Πρόεδρος μπορεί να ασκήσει την αρμοδιότητα αυτή μία μόνο φορά κατά τη διάρκεια της θητείας του. Σε κάθε περίπτωση, προβλέπεται ότι, αν η Βουλή διαλυθεί πρόωρα, η επόμενη θα εκλεγεί για θητεία ίση προς την υπολειπόμενη θητεία της Βουλής που διαλύθηκε. Εμπνευσμένη από την επιτυχή εφαρμογή της παρόμοιας ρύθμισης του σουηδικού Συντάγματος, η διάταξη αυτή ελπίζεται ότι θα λειτουργήσει αποτρεπτικά για τη συχνή προσφυγή στις κάλπες.

Άρθρο 38

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφισθεί από τη Βουλή μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή τους.
2. Μέσα στην προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να υποβάλει ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου, για λόγους τυπικής ή ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας, νομοσχέδιο που έχει ψηφισθεί από τη Βουλή. Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφαινεται σε συμβούλιο εντός δέκα ημερών. Αν η απόφασή του είναι απορριπτική, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει υποχρεωτικά το νομοσχέδιο εντός πέντε ημερών. Σε κάθε άλλη περίπτωση, ο Πρόεδρος αναπέμπει το νομοσχέδιο στη Βουλή. Το νομοσχέδιο εισάγεται στην ολομέλεια, η οποία οφείλει

να συμμορφωθεί προς την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου. Αν ψηφισθεί με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το εκδίδει και το δημοσιεύει υποχρεωτικά μέσα σε πέντε ημέρες από την ψήφισή του.

Σχόλιο Στο ισχύον Σύνταγμα, ο θεσμός της αναπομπής απέτυχε. Διότι οι Πρόεδροι της Δημοκρατίας, φοβούμενοι ότι η Βουλή θα ξαναψηφίσει το αναπεμφθέν νομοσχέδιο, δεν διακινδύνευσαν μια πιθανή αποδοκιμασία. Με τη δυνατότητα αναπομπής στο Ανώτατο Δικαστήριο, αντιθέτως, η αρμοδιότητα αποκτά νομική κάλυψη. Προπάντων όμως υποδεικνύει μια λύση στο μείζον ζήτημα του ανέλεγκτου των διαδικαστικών παραβάσεων της Βουλής κατά την ψήφιση των νόμων, δηλαδή του ανέλεγκτου των λεγόμενων *interna corporis*.

Άρθρο 39

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού, εκδίδει κανονιστικά διατάγματα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των νόμων. Δεν μπορεί ποτέ να αναστείλει την εφαρμογή των νόμων ούτε να εξαιρέσει κανέναν από την εκτέλεσή τους.
2. Με νόμο-πλαίσιο που ψηφίζεται από την ολομέλεια της Βουλής μπορεί να παρέχεται εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων, μετά από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού, προκειμένου να ρυθμισθούν θέματα που καθορίζονται από αυτόν σε γενικό πλαίσιο. Με τον νόμο αυτό χαράζονται οι γενικές αρχές και οι κατευθύνσεις της ρύθμισης που πρέπει να ακολουθηθεί.
3. Ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όριά της.
4. Με νόμο μπορεί να εξουσιοδοτηθούν και άλλα όργανα της διοίκησης, καθώς και όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και ανεξάρτητες αρχές να εκδίδουν κανονιστικές πράξεις για τη ρύθμιση λεπτομερειακών ή τεχνικών θεμάτων ή θεμάτων με τοπικό ενδιαφέρον.

Σχόλιο Με βάση την κτηθείσα πείρα από την εφαρμογή του άρθρου 43 του ισχύοντος Συντάγματος, επιδιώκεται από τη μια ο εξορθολογισμός της κανονιστικής αρμοδιότητας και, από την άλλη, η διευκόλυνση της υιοθέτησης πραγματικών «νόμων-πλαισίων».

Άρθρο 40

1. Σε έκτακτες περιπτώσεις ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση μέσα σε δύο μήνες από την έκδοσή τους. Σε περίπτωση απουσίας της Βουλής, συγκαλείται έκτακτη σύνοδος. Αν οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου δεν υποβληθούν στη Βουλή εμπροθέσμως ή αν δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν στο εξής ή και αναδρομικά, αν η Βουλή το αποφασίσει.
2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, μία μόνο φορά κατά τη διάρκεια της θητείας του, να προκηρύσσει με δική του πρωτοβουλία δημοψήφισμα για κρίσιμο εθνικό θέμα. Δημοψήφισμα προκαλούν επίσης η Κυβέρνηση ή πενήντα χιλιάδες πολίτες, όπως νόμος ορίζει. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι σε κάθε περίπτωση δεσμευτικό. Αμφισβητήσεις ως προς τη νομιμότητα του ερωτήματος, την έννοια του αποτελέσματος και την έκταση της δέσμευσης από αυτό της Κυβέρνησης, της Βουλής και των δικαστηρίων επιλύονται από το Ανώτατο Δικαστήριο. Η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και ισχύει ως νόμος.
3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να απευθύνει προς τον Λαό διαγγέλματα.

Σχόλιο Σε ό,τι αφορά στην κυβερνητική νομοθεσία, η προτεινόμενη ρύθμιση αποτυπώνει στο Σύνταγμα την τάση για «κανονικοποίηση» των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου, που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια. Και τούτο διότι το φαινόμενο δεν θεωρήθηκε συγκυριακό -δηλαδή απότοκο της «εποχής των Μνημονίων»-, αλλά στενά συνδεδεμένο με τη μετεξέλιξη της τέχνης της νομοθέτησης στον σύγχρονο κοινοβουλευτισμό, πεμπουσία της οποίας είναι ο καταλυτικός ρόλος της Κυβέρνησης. Όσον αφορά στο δημοψήφισμα, επαναφέρεται η δυνατότητα διεξαγωγής του με πρωτοβουλία του Προέδρου της Δημοκρατίας (μία μόνο φορά κατά τη διάρκεια της θητείας του), αλλά ταυτόχρονα και με τη συγκέντρωση των υπογραφών 50.000 τουλάχιστον πολιτών.

Άρθρο 41

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων της χώρας, που τη διοίκησή τους ασκεί η Κυβέρνηση, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 42

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και γνώμη συμβουλίου που συγκροτείται κατά πλειοψηφία από δικαστές, μπορεί να χαρίζει, μετατρέπει ή μετριάζει τις ποινές που επιβάλλουν τα δικαστήρια, καθώς και να αίρει τις κάθε είδους νόμιμες συνέπειες ποινών που έχουν επιβληθεί και εκτιθεί.
2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μόνο με τη συγκατάθεση της Βουλής έχει το δικαίωμα να απονέμει χάρη σε Υπουργό που καταδικάστηκε κατά το άρθρο 72.
3. Αμνηστία παρέχεται με νόμο που ψηφίζεται από την ολομέλεια της Βουλής με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών.

Άρθρο 43

1. Σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης ή άλλου δημόσιου κινδύνου που απειλεί άμεσα τη ζωή του έθνους ή την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, η Βουλή, με απόφασή της που λαμβάνεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, μπορεί να αναστείλει την ισχύ, σε ολόκληρη την επικράτεια ή σε τμήμα αυτής, του συνόλου ή μέρους των διατάξεων των άρθρων 4 παρ. 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 16, 18 παρ. 2, 19, 80 παρ. 3. Μπορεί επίσης να θέτει σε εφαρμογή τον νόμο για την κατάσταση πολιορκίας και να συστήσει εξαιρετικά δικαστήρια. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει την απόφαση της Βουλής. Με την απόφαση της Βουλής ορίζεται η διάρκεια ισχύος των επιβαλλόμενων μέτρων, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τις δεκαπέντε ημέρες.
2. Σε περίπτωση απουσίας της Βουλής ή αν συντρέχει αντικειμενική αδυναμία να συγκληθεί εγκαίρως, τα μέτρα της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Το διάταγμα υποβάλλεται από την Κυβέρνηση στη Βουλή για έγκριση μόλις καταστεί δυνατή η σύγκλησή της, ακόμη και αν έληξε η βουλευτική περίοδος ή η Βουλή έχει διαλυθεί, και πάντως μέσα σε πέντε ημέρες το αργότερο.
3. Η διάρκεια των κατά τις προηγούμενες παραγράφους μέτρων μπορεί να παρατείνεται ανά δεκαπενθήμερο μόνο με προηγούμενη απόφαση της Βουλής, η οποία συγκαλείται ακόμη και αν έχει λήξει η βουλευτική περίοδος ή η Βουλή έχει διαλυθεί.
4. Τα κατά τις προηγούμενες παραγράφους μέτρα αίρονται αυτοδικαίως με τη λήξη των προθεσμιών που προβλέπονται στις παραγρά-

φους 1, 2 και 3 του παρόντος άρθρου, εφόσον δεν παρατείνονται με απόφαση της Βουλής, και σε κάθε περίπτωση με τη λήξη του πολέμου, εφόσον είχαν επιβληθεί εξαιτίας πολέμου.

5. Αφότου αρχίσουν να ισχύουν τα μέτρα των προηγούμενων παραγράφων, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, μπορεί να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, για να αντιμετωπισθούν επείγουσες ανάγκες ή για να αποκατασταθεί ταχύτερα η λειτουργία των συνταγματικών θεσμών. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται για κύρωση στη Βουλή μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από τη σύγκλησή της σε σύνοδο και παύουν να ισχύουν στο εξής, αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις παραπάνω προθεσμίες ή δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε δεκαπέντε ημέρες αφότου υποβλήθηκαν.
6. Οι κατά τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου αποφάσεις της Βουλής λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των βουλευτών και οι κατά την παράγραφο 3 αποφάσεις με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του συνολικού αριθμού των βουλευτών. Η Βουλή αποφασίζει σε μία μόνο συνεδρίαση.
7. Σε όλη τη διάρκεια της εφαρμογής των μέτρων κατάστασης ανάγκης, τα οποία λαμβάνονται κατά το άρθρο αυτό, ισχύουν αυτοδικαίως οι διατάξεις των άρθρων 54 και 55, ακόμη και αν διαλύθηκε η Βουλή ή έληξε η βουλευτική περίοδος.

Άρθρο 44

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για έσχατη προδοσία ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος. Για πράξεις που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του η δίωξη αναστέλλεται έως ότου λήξει η προεδρική θητεία.
2. Η πρόταση για κατηγορία και παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη υποβάλλεται στη Βουλή υπογεγραμμένη από το ένα τρίτο τουλάχιστον των μελών της και γίνεται αποδεκτή με απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της.
3. Αν η πρόταση γίνει αποδεκτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραπέμπεται στο Ανώτατο Δικαστήριο.
4. Αφότου παραπεμφθεί, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απέχει από την άσκηση των καθηκόντων του και αναπληρώνεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 30. Αναλαμβάνει πάλι τα καθήκοντά του, αφότου το δικαστήριο εκδώσει απαλλακτική απόφαση, εφόσον δεν εξαντλήθηκε η θητεία του.

5. Νόμος που ψηφίζεται από την ολομέλεια της Βουλής ρυθμίζει τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ ΒΟΥΛΗ

Άρθρο 45

1. Ο αριθμός των βουλευτών ορίζεται με νόμο, δεν μπορεί όμως να είναι μεγαλύτερος από τριακόσιους. Επιτρέπεται απόκλιση προς τα πάνω, για να καταστεί εφικτή η κατανομή των εδρών βάσει του άρθρου 48 παρ. 3.
2. Οι βουλευτές αντιπροσωπεύουν το Έθνος.
3. Οι βουλευτές εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους πολίτες που έχουν εκλογικό δικαίωμα, όπως νόμος ορίζει. Ο νόμος δεν μπορεί να περιορίσει το εκλογικό δικαίωμα, παρά μόνο αν δεν έχει συμπληρωθεί το 18ο έτος της ηλικίας ή για ανικανότητα δικαιοπραξίας ή ως συνέπεια ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα.
4. Οι βουλευτικές εκλογές διενεργούνται ταυτόχρονα σε ολόκληρη την επικράτεια. Ως προς τους εκλογείς που βρίσκονται έξω από την επικράτεια η αρχή της ταυτόχρονης διενέργειας των εκλογών δεν κωλύει την άσκηση του εκλογικού τους δικαιώματος με επιστολική ψήφο ή άλλο πρόσφορο μέσο, εφόσον η καταμέτρηση και η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων διενεργούνται όποτε αυτό γίνεται και σε ολόκληρη την επικράτεια. Οι βουλευτές των εκτός επικρατείας Ελλήνων δεν μπορούν να υπερβούν τους πέντε.

Άρθρο 46

Η ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύηση όλων των λειτουργιών της Πολιτείας, που έχουν υποχρέωση να τη διασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση. Νόμος ορίζει τις ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών της διάταξης αυτής.

Άρθρο 47

1. Οι βουλευτές εκλέγονται για τέσσερα συνεχή έτη. Οι εκλογές διενεργούνται την πρώτη Κυριακή του Φεβρουαρίου κάθε τέταρτου έτους. Σε περίπτωση που η Βουλή διαλυθεί σύμφωνα με τα άρθρα 33 και 37 ή αυτοδιαλυθεί με απόφασή της που λαμβάνεται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών, η θητεία της νέας Βουλής διαρκεί όσο η υπολειπόμενη θητεία της προηγούμενης.
2. Βουλευτική έδρα που κενώθηκε μέσα στο τελευταίο έτος της περιόδου δεν συμπληρώνεται με αναπληρωματική εκλογή, όταν απαιτείται κατά τον νόμο, εφόσον οι κενές έδρες δεν είναι περισσότερες από το ένα πέμπτο του όλου αριθμού των βουλευτών.

Σχόλιο *Ο ορισμός τακτής ημέρας για τη διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών συνδυάζεται με την πρόβλεψη ότι, σε περίπτωση πρόωρης διάλυσης της Βουλής, η επόμενη Βουλή θα εκλέγεται για το υπόλοιπο της θητείας της διαλυθείσας. Προβλέπεται ακόμη, για πρώτη φορά στη συνταγματική μας ιστορία, η δυνατότητα αυτοδιάλυσης της Βουλής (με απόφαση των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών).*

Άρθρο 48

1. Το εκλογικό σύστημα και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται με νόμο που ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός και αν προβλέπεται η ισχύς του άμεσα από τις επόμενες εκλογές με ρητή διάταξη που ψηφίζεται με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών. Οι μισοί τουλάχιστον βουλευτές εκλέγονται σε μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες.
2. Τα όρια των μονοεδρικών εκλογικών περιφερειών ορίζονται ύστερα από γνώμη της επιτροπής του άρθρου 25 παρ. 4, κατά τρόπο ώστε η πληθυσμιακή απόκλιση καθεμιάς από τον εθνικό μέσο όρο να μην υπερβαίνει το 10%. Τα όρια των υπόλοιπων εκλογικών περιφερειών συμπίπτουν με τα όρια των περιφερειών της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης και ο αριθμός των βουλευτών καθεμιάς από αυτές ορίζεται με προεδρικό διάταγμα, με βάση τον νόμιμο πληθυσμό που προκύπτει από την τελευταία απογραφή.
3. Στις μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες οι βουλευτές εκλέγονται με πλειοψηφικό σύστημα ενός γύρου, χωρίς σταυρό προτίμησης. Στις λοιπές εκλογικές περιφέρειες οι βουλευτές ψηφίζονται σε ξεχωριστή κάληπη και εκλέγονται με αναλογική εκλογή και δεσμευ-

μένους συνδυασμούς. Η κατανομή των βουλευτών που λαμβάνουν τα κόμματα σε όλη την επικράτεια γίνεται με βάση το αποτέλεσμα των εκλογών στις πολυεδρικές εκλογικές περιφέρειες.

Σχόλιο *Επιδιώκεται να κατοχυρωθούν συνταγματικά οι βασικές ρυθμίσεις του εκλογικού συστήματος και, κατ' αποτέλεσμα, μερικοί από τους βασικότερους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού. Πρόκειται για τις βασικές αρχές του λεγόμενου «γερμανικού συστήματος» (το οποίο συνδυάζει πλειοψηφικό και αναλογική, προσαρμοσμένου στις ελληνικές ιδιαιτερότητες. Ταυτόχρονα, αφήνονται σημαντικά περιθώρια στον εκλογικό νομοθέτη για ειδικότερες ρυθμίσεις, που δεν αλλοιώνουν ωστόσο τη βασική «φιλοσοφία».*

Άρθρο 49

1. Για να εκλεγεί κανείς βουλευτής απαιτείται να είναι Έλληνας πολίτης, να έχει τη νόμιμη ικανότητα να εκλέγεται, να έχει συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του κατά την ημέρα της εκλογής και να μην έχει στερηθεί το δικαίωμα του εκλέγεσθαι σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 2.
2. Βουλευτής που στερήθηκε κάποιο από τα παραπάνω προσόντα εκπίπτει αυτοδικαίως από το βουλευτικό αξίωμα.

Άρθρο 50

1. Μέλη της Κυβέρνησης και Υφυπουργοί δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι στις επόμενες της θητείας τους βουλευτικές εκλογές ούτε να εκλεγούν βουλευτές στην επόμενη Βουλή. Το κώλυμα αυτό δεν ισχύει για τον Πρωθυπουργό.
2. Πολιτικοί υπάλληλοι και στρατιωτικοί γενικά που έχουν κατά τον νόμο αναλάβει υποχρέωση να παραμείνουν στην υπηρεσία για ορισμένο χρόνο δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές όσο χρόνο διαρκεί η υποχρέωσή τους.

Σχόλιο *Σε συνδυασμό με το καθιερούμενο ασυμβίβαστο υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητας (βλ. άρθρο 68, πιο κάτω), προβλέπεται ότι οι Υπουργοί (όχι όμως και ο Πρωθυπουργός) και Υφυπουργοί (που θα είναι μόνο υπηρεσιακοί) δεν θα μπορούν να εκλεγούν βουλευτές στις εκλογές που έπονται της θητείας τους. Κατά τα λοιπά, καταργούνται ως παρωχημένα τα ισχύοντα κωλύματα εκλογιμότητας.*

Άρθρο 51

1. Νόμος ορίζει τις ιδιότητες και τα έργα που είναι ασυμβίβαστα με τα καθήκοντα του βουλευτή.
2. Ο νόμος της προηγούμενης παραγράφου και κάθε μεταγενέστερη τροποποίησή του ισχύουν για τους βουλευτές της Βουλής της μεθεπόμενης περιόδου από εκείνη κατά την οποία ψηφίσθηκε.

Άρθρο 52

Οι βουλευτές, πριν αναλάβουν τα καθήκοντά τους, δίνουν στο Βουλευτήριο και σε δημόσια συνεδρίαση τον ακόλουθο όρκο: «Ορκίζομαι, επικαλούμενος την τιμή και τη συνείδησή μου, να είμαι πιστός στην πατρίδα και στο δημοκρατικό πολίτευμα, να υπακούω στο Σύνταγμα και στους νόμους και να εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου».

Άρθρο 53

1. Οι βουλευτές έχουν απεριόριστο το δικαίωμα της γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση.
2. Η παραίτηση από το βουλευτικό αξίωμα είναι δικαίωμα του βουλευτή, συντελείται μόλις ο βουλευτής υποβάλει γραπτή δήλωση στον Πρόεδρο της Βουλής και δεν ανακαλείται.

Άρθρο 54

1. Ο βουλευτής δεν καταδιώκεται ούτε εξετάζεται με οποιονδήποτε τρόπο για γνώμη ή ψήφο που έδωσε κατά την άσκηση των βουλευτικών καθηκόντων. Υπέχει όμως αστική ευθύνη κατά το κοινό δίκαιο.
2. Ο βουλευτής δεν έχει υποχρέωση μαρτυρίας για πληροφορίες που περιήλθαν σ' αυτόν ή δόθηκαν από αυτόν κατά την άσκηση των καθηκόντων του ούτε για τα πρόσωπα που του εμπιστεύθηκαν τις πληροφορίες ή στα οποία αυτός τις έδωσε.

Άρθρο 55

1. Βουλευτική ασυλία παρέχεται από τη Βουλή μόνο μετά από αίτηση

του βουλευτή που διώκεται και μόνο για πράξεις ή παραλείψεις που συνδέονται άμεσα με την πολιτική δράση του. Η ως άνω αίτηση εισάγεται για συζήτηση στην αρμόδια διαρκή επιτροπή και η επ' αυτής απόφαση λαμβάνεται εντός τριάντα ημερών από την υποβολή της αίτησης στον Πρόεδρο της Βουλής. Ο βουλευτής μπορεί να ζητήσει η συζήτηση να διεξαχθεί στην ολομέλεια, η οποία αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Σε περίπτωση απουσίας της Βουλής, η ως άνω προθεσμία αναστέλλεται και συνεχίζεται με την έναρξη της αμέσως επόμενης συνόδου της, μέχρι τη συμπλήρωσή της, οπότε αναστέλλεται ισόχρονα ο χρόνος παραγραφής του αδικήματος. Η ασυλία θεωρείται ότι δεν χορηγήθηκε, εάν η Βουλή δεν αποφανθεί εντός της ως άνω προθεσμίας.

2. Αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση υποθέσεων κατά βουλευτών είναι το Εφετείο.

Σχόλιο Για τη βουλευτική ασυλία προκρίνεται το βρετανικό μοντέλο, δηλαδή εισάγεται το αντίστροφο τεκμήριο από το ισχύον: οι βουλευτές θα μπορούν να διωχθούν για τις αξιόποινες πράξεις που διαπράττουν, όπως όλοι οι πολίτες. Μόνον οι ίδιοι, αν φρονούν ότι διώκονται για πολιτικούς λόγους, θα μπορούν να ζητήσουν από τη Βουλή τη χορήγηση βουλευτικής ασυλίας.

Άρθρο 56

1. Η Βουλή συνέρχεται αυτοδικαίως κάθε έτος την πρώτη Δευτέρα του Οκτωβρίου σε τακτική σύνοδο για τα ετήσια έργα της, εκτός αν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τη συγκαλέσει νωρίτερα σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 1.
2. Η διάρκεια της τακτικής συνόδου δεν μπορεί να είναι συντομότερη από πέντε μήνες, χωρίς να συνυπολογίζεται ο χρόνος της αναστολής σύμφωνα με το άρθρο 36. Η τακτική σύνοδος παρατείνεται υποχρεωτικά ώσπου να εγκριθεί, σύμφωνα με το άρθρο 84 παρ. 2, ο προϋπολογισμός ή να ψηφιστεί σύμφωνα με την ίδια παράγραφο ο σχετικός ειδικός νόμος.

Άρθρο 57

1. Η Βουλή ορίζει τον τρόπο της ελεύθερης και δημοκρατικής λειτουργίας της με Κανονισμό, που ψηφίζεται από την ολομέλεια και δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της στην Εφημερίδα

της Κυβερνήσεως. Ο Κανονισμός καθορίζει και την οργάνωση των υπηρεσιών της Βουλής υπό την εποπτεία του Προέδρου.

2. Η Βουλή εκλέγει από τα μέλη της τον Πρόεδρο και τα λοιπά μέλη του προεδρείου, σύμφωνα με τους ορισμούς του Κανονισμού. Ο Πρόεδρος και οι Αντιπρόεδροι εκλέγονται στην αρχή κάθε βουλευτικής περιόδου.
3. Ο Πρόεδρος της Βουλής διευθύνει τις εργασίες του Σώματος και μεριμνά για την τήρηση της τάξης και των γραπτών και άγραφων κανόνων της κοινοβουλευτικής δεοντολογίας. Προς τούτο, λαμβάνει και πειθαρχικά μέτρα εναντίον βουλευτών που παρεκτρέπονται, όπως ορίζει ο Κανονισμός.

Άρθρο 58

1. Η Βουλή δεν μπορεί να αποφασίσει χωρίς την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών, που όμως ποτέ δεν μπορεί να είναι μικρότερη από το ένα τέταρτο του όλου αριθμού των βουλευτών. Πέντε βουλευτές μπορούν να προκαλέσουν καταμέτρηση των παρόντων σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο.
2. Σε περίπτωση ισοψηφίας επαναλαμβάνεται η ψηφοφορία και, ύστερα από νέα ισοψηφία, η πρόταση απορρίπτεται.

Άρθρο 59

1. Η Βουλή, στην αρχή της βουλευτικής περιόδου, συνιστά από τα μέλη της διαρκείς κοινοβουλευτικές επιτροπές, όπως ορίζει ο Κανονισμός. Οι Πρόεδροι του ημίσεος τουλάχιστον των διαρκών επιτροπών προέρχονται υποχρεωτικά από τα κόμματα της αντιπολίτευσης.
2. Η Βουλή συνιστά από τα μέλη της εξεταστικές επιτροπές, εφ' όσον η σχετική πρόταση υπερψηφισθεί από τα δύο πέμπτα του συνόλου των βουλευτών. Η πρόταση υποβάλλεται από το ένα πέμπτο του όλου αριθμού των βουλευτών. Εξεταστικές επιτροπές για ζητήματα που ανάγονται στην εξωτερική πολιτική και την εθνική άμυνα συνεδριάζουν μυστικά, εκτός αν αποφασίσουν διαφορετικά. Το πόρισμά τους δημοσιεύεται σε περίληψη, εκτός αν άλλως αποφασίσει η Βουλή.
3. Όλες οι επιτροπές της Βουλής συνιστώνται ανάλογα με τη δύναμη των κομμάτων, των ομάδων και των ανεξαρτήτων.

Άρθρο 60

Κανένας δεν εμφανίζεται στη Βουλή αυτόκλητος για να αναφέρει οτιδήποτε προφορικά ή εγγράφως. Οι αναφορές παρουσιάζονται από βουλευτή ή παραδίδονται στον Πρόεδρο.

Άρθρο 61

1. Η Βουλή ασκεί το νομοθετικό της έργο στην ολομέλεια, στο τμήμα διακοπής και στις επιτροπές.
2. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται από τη Βουλή στην ολομέλεια, στο τμήμα διακοπής και στις επιτροπές. Τα ζητήματα εμπιστοσύνης και δυσπιστίας προς την Κυβέρνηση και η σύσταση εξεταστικών επιτροπών ανήκουν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα της ολομέλειας.

Άρθρο 62

1. Η νομοθετική πρωτοβουλία ανήκει στη Βουλή και στην Κυβέρνηση. Εφ' όσον πρόταση νόμου προέρχεται τουλάχιστον από το ένα τρίτο του όλου αριθμού των βουλευτών, η επεξεργασία της προτάσσεται κάθε άλλου νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου.
2. Προτάσεις και σχέδια νόμων, τροπολογίες και προσθήκες που επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό δεν εισάγονται για συζήτηση χωρίς έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και γνωμοδότηση της Ελεγκτικής Αρχής.
3. Μία φορά τον μήνα, σε ημέρα που ορίζει ο Κανονισμός, εγγράφονται στην ημερήσια διάταξη κατά σειρά προτεραιότητας και συζητούνται εκκρεμείς προτάσεις νόμων.

Άρθρο 63

Κάθε πρόταση, σχέδιο νόμου, τροπολογία ή προσθήκη συνοδεύεται υποχρεωτικά από αιτιολογική έκθεση και από έκθεση επιπτώσεων. Αν αποσκοπεί στην τροποποίηση διάταξης νόμου, καταχωρίζεται στην αιτιολογική έκθεση ολόκληρο το κείμενο της διάταξης που τροποποιείται.

Άρθρο 64

1. Κάθε νομοσχέδιο και πρόταση νόμου συζητείται και ψηφίζεται μία φορά, καταρχήν, κατ' άρθρο και στο σύνολο.
2. Νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που συζητήθηκε και ψηφίστηκε στην αρμόδια επιτροπή εισάγεται στην Ολομέλεια σε μία συνεδρίαση και συζητείται και ψηφίζεται ενιαία επί της αρχής, επί των άρθρων και στο σύνολο.
3. Νομοσχέδιο που χαρακτηρίζεται από την Κυβέρνηση ως κατεπείγον εισάγεται για ψήφιση ύστερα από περιορισμένη συζήτηση σε μία συνεδρίαση.
4. Η Κυβέρνηση μπορεί να ζητήσει να συζητηθεί σε ορισμένο αριθμό συνεδριάσεων νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που έχει επείγοντα χαρακτήρα.
5. Η επιψήφιση δικαστικών ή διοικητικών κωδίκων, που συντάχθηκαν από ειδικές επιτροπές, οι οποίες έχουν συσταθεί με ειδικούς νόμους, μπορεί να γίνει με ιδιαίτερο νόμο που τους κυρώνει στο σύνολό τους.
6. Με τον ίδιο τρόπο μπορεί να γίνει κωδικοποίηση διατάξεων που υπάρχουν με απλή ταξινόμησή τους ή επαναφορά στο σύνολό τους καταργημένων νόμων.

Άρθρο 65

1. Η αυθεντική ερμηνεία των νόμων ανήκει στη νομοθετική λειτουργία.
2. Νόμος που δεν είναι πράγματι ερμηνευτικός ισχύει μόνο από τη δημοσίευσή του. Η ανάγκη αυθεντικής ερμηνείας πρέπει να συνάγεται από τη διακύμανση της νομολογίας σε σχέση με την έννοια του ερμηνευμένου νόμου.

Άρθρο 66

1. Κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο που, σεβόμενος τις ουσιαστικές δεσμεύσεις που πηγάζουν από το Σύνταγμα, καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες τους στις οποίες αναφέρεται ο φόρος.
2. Το αντικείμενο της φορολογίας, ο φορολογικός συντελεστής και οι απαλλαγές ή οι εξαιρέσεις από τη φορολογία δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησης. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται να επιβληθούν με εξουσιοδότηση νόμων-πλαισίων

εξισωτικές ή αντισταθμιστικές εισφορές ή δασμοί, καθώς και να ληφθούν οικονομικά μέτρα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων της χώρας με οικονομικούς οργανισμούς.

3. Φόρος ή οποιοδήποτε άλλο οικονομικό βάρος μπορεί να επιβάλλεται μόνο για το μέλλον.

Άρθρο 67

1. Μισθός, σύνταξη, χορηγία ή αμοιβή ούτε εγγράφεται στον προϋπολογισμό του κράτους ούτε παρέχεται χωρίς ειδικό νόμο. Η διάταξη αυτή ισχύει και για τους υπαλλήλους της Βουλής.
2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την κοπή ή την έκδοση νομίσματος. Το προηγούμενο εδάφιο δεν κωλύει τη συμμετοχή της Ελλάδας στις διαδικασίες της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Άρθρο 68

1. Την Κυβέρνηση αποτελεί το Υπουργικό Συμβούλιο, που απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς. Με διάταγμα που προκαλεί ο Πρωθυπουργός μπορεί να διορισθεί Αντιπρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου.
2. Οι Υφυπουργοί είναι αποκλειστικώς υπηρεσιακοί. Επιλέγονται από ειδική επιτροπή επιλογής ύστερα από προκήρυξη της θέσης, διορίζονται για ορισμένη θητεία και δεν μπορούν να παυθούν παρά μόνο για σοβαρό λόγο.
3. Κανένας δεν μπορεί να διορισθεί μέλος της Κυβέρνησης αν δεν συγκεντρώνει τα προσόντα που ορίζει το άρθρο 49 για τον βουλευτή.
4. Το αξίωμα του μέλους της Κυβέρνησης είναι ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του βουλευτή καθώς και με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο. Ο Πρωθυπουργός, όμως, μπορεί να είναι βουλευτής.
5. Αν δεν υπάρχει Αντιπρόεδρος, ο Πρωθυπουργός ορίζει έναν από τους Υπουργούς προσωρινό αναπληρωτή του, όταν παρουσιάζεται ανάγκη.

Σχόλιο Καθιερώνεται το ασυμβίβαστο Υπουργού και Βουλευτή και εισάγεται ο θεσμός του υπηρεσιακού μόνον Υφυπουργού.

Άρθρο 69

1. Η Κυβέρνηση καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας, σύμφωνα με τους ορισμούς του Συντάγματος και των νόμων.
2. Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειές της, καθώς και των δημόσιων γενικά υπηρεσιών για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο των νόμων.

Άρθρο 70

1. Η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής. Η εμπιστοσύνη της Βουλής εκφράζεται με την πλειοψηφία των παρόντων βουλευτών, η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη από τα δύο πέμπτα του όλου αριθμού των βουλευτών. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από τον διορισμό του Πρωθυπουργού, η Κυβέρνηση οφείλει να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής και μπορεί να τη ζητεί οποτεδήποτε άλλοτε. Αν έχουν διακοπεί οι εργασίες της, η Βουλή συνέρχεται σε ειδική σύνοδο.
2. Η Βουλή μπορεί με απόφαση που λαμβάνει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από την Κυβέρνηση, εφ' όσον προτείνει νέο Πρωθυπουργό. Η Βουλή μπορεί επίσης, με την ίδια πλειοψηφία, να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από μέλος της Κυβέρνησης. Η πρόταση δυσπιστίας υποβάλλεται από το ένα πέμπτο τουλάχιστον του όλου αριθμού των βουλευτών, μόνο μετά την παρέλευση εξαμήνου αφ' ότου η Βουλή απέρριψε πρόταση δυσπιστίας. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας κατά της Κυβέρνησης και πριν από την παρέλευση του εξαμήνου, αν είναι υπογεγραμμένη από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών και προτείνεται νέος Πρωθυπουργός.
3. Η συζήτηση για την πρόταση εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας αρχίζει μετά από δύο ημέρες από την υποβολή της και περατώνεται εντός τριών ημερών.
4. Η ψηφοφορία για την πρόταση εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας διεξάγεται αμέσως μόλις τελειώσει η συζήτηση, μπορεί όμως να αναβληθεί για σαράντα οκτώ ώρες, αν το ζητήσει η Κυβέρνηση.

Σχόλιο Καθιερώνεται ο θεσμός της «εποικοδομητικής» ψήφου δυσπιστίας, ενώ, ταυτόχρονα, σε εναρμόνιση με τις νέες ρυθμίσεις για τον διορισμό του Πρωθυπουργού (βλ. άρθρο 33 ως άνω), διευρύνεται η δυνατότητα Κυβερνήσεων ανοχής και μειοψηφίας,

αν η Βουλή δεν κατορθώνει να στηρίξει κυβέρνηση πλειοψηφίας. Έτσι, επιδιώκεται η αποτροπή της συχνής προσφυγής στις κάλπες, ενώ, ταυτόχρονα, παρέχεται κίνητρο για ευρύτερες πολιτικές συναινέσεις.

Άρθρο 71

Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου είναι συλλογικώς υπεύθυνα για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένas από αυτούς για τις πράξεις ή τις παραλείψεις της αρμοδιότητάς του.

Άρθρο 72

Ποινική δίωξη κατά μέλους της Κυβέρνησης ασκείται από την Εισαγγελία του Ανώτατου Δικαστηρίου. Αρμόδιο για την εκδίκαση είναι το Ανώτατο Δικαστήριο, όπως νόμος ορίζει.

Σχόλιο Όπως ακριβώς και με τη βουλευτική ασυλία (βλ. άρθρο 55 ως άνω), έτσι και με την ποινική ευθύνη των υπουργών, εξομοιώνεται η θέση των υπουργών με εκείνη του κοινού πολίτη: από τη μια, για πρώτη φορά στη συνταγματική μας ιστορία, ορίζεται ότι τη δίωξη εναντίον τους δεν την ασκεί η Βουλή, αλλά η κατηγορούσα αρχή (εν προκειμένω η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου), αφ' ετέρου δε η εκδίκαση των υπουργικών αδικημάτων ανατίθεται στο Ανώτατο Δικαστήριο (και όχι σε ειδικό δικαστήριο, όπως σήμερα). Τέλος, η ρύθμιση και του άλλου μεγάλου ζητήματος που στασιάζεται, δηλαδή της παραγραφής των υπουργικών αδικημάτων, αφήνεται στον κοινό νομοθέτη.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Άρθρο 73

Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαύουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας.

Άρθρο 74

1. Οι δικαστικοί λειτουργοί είναι ισόβιοι. Ο διορισμός τους ως δοκίμων και τακτικών, καθώς και κάθε μεταβολή της υπηρεσιακής κατάστασής τους διενεργείται με προεδρικό διάταγμα ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, η οποία υποβάλλεται εντός μηνός από τη σχετική απόφαση του αρμόδιου Δικαστικού Συμβουλίου. Σε περίπτωση διαφωνίας του Υπουργού Δικαιοσύνης αποφαινεται η Ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου.
2. Με νόμο ορίζεται ανώτατο όριο ηλικίας των δικαστικών λειτουργών, το οποίο δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 75ο έτος της ηλικίας τους.

Άρθρο 75

Οι δικαστές ασκούν μόνο δικαιοδοτικό έργο. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστές η εκπαίδευση δικαστών και υποψηφίων δικαστών και η ανάθεση σε αυτούς καθηκόντων εκπροσώπησης της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς. Κατά τα λοιπά τα καθήκοντα των δικαστών είναι ασυμβίβαστα με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο.

Άρθρο 76

Η προαγωγή στη θέση του Προέδρου και του Εισαγγελέα του Ανώτατου Δικαστηρίου διενεργείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με επιλογή από κατάλογο τριών υποψηφίων, ο οποίος καταρτίζεται από την ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι δικαστικώς ανέλεγκτη.

Σχόλιο Με την προτεινόμενη ρύθμιση επιλύεται το ακανθώδες ζήτημα της επιλογής της ηγεσίας της δικαιοσύνης, κατά τρόπο που λαμβάνει υπ' όψη την πολιτική διάσταση του ζητήματος (επιλογή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, από κατάλογο που του υποβάλλει η η ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου).

Άρθρο 77

1. Τα δικαστήρια είναι πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Οι αποφάσεις τους ελέγχονται από το Ανώτατο Δικαστήριο, όπως ορίζει ο νόμος.

2. Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων.
3. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Η γνώμη της μειοψηφίας δημοσιεύεται υποχρεωτικά.
4. Τα δικαστήρια δεν εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα, το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το διεθνές δίκαιο. Στην περίπτωση αυτή, τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα στο Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με τους ειδικότερους ορισμούς του νόμου.
5. Δικονομικά προνόμια του δημοσίου δεν επιτρέπονται.

Σχόλιο Η κατάργηση των δύο ξεχωριστών δικαιοδοσιών είναι μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες του παρόντος εγχειρήματος. Με την επιδιωκόμενη ώσμωση πολιτικών και διοικητικών δικαστών ελπίζεται ότι θα ανέλθει το επίπεδο και των δύο και, το κυριότερο, θα αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η μεγαλύτερη παθολογία της απονομής της δικαιοσύνης στις μέρες μας, δηλαδή οι υπέρμετρες καθυστερήσεις, που οδηγούν σε αρνησιδικία.

Άρθρο 78

Στα δικαστήρια μπορεί να ανατεθούν αρμοδιότητες διοικητικής φύσης, όπως νόμος ορίζει. Στις αρμοδιότητες αυτές περιλαμβάνεται και η λήψη μέτρων για τη συμμόρφωση της διοίκησης με τις δικαστικές αποφάσεις. Οι δικαστικές αποφάσεις εκτελούνται αναγκαστικά και κατά του δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 79

1. Το Ανώτατο Δικαστήριο συγκροτείται κατά τα δύο τρίτα από ισόβιους δικαστές και κατά το ένα τρίτο από νομικούς εγνωσμένης πείρας, τους οποίους επιλέγει το ίδιο, όπως νόμος ορίζει.
2. Στο Ανώτατο Δικαστήριο υπάγονται απευθείας, ενδεικτικώς:
 - (α) Οι αιτήσεις ακυρώσεως κατά κανονιστικών διοικητικών πράξεων.
 - (β) Ο προληπτικός έλεγχος της ουσιαστικής και της τυπικής συνταγματικότητας των νόμων, σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ. 2, καθώς και της συμβατότητας των νόμων με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής

Ένωσης και το διεθνές δίκαιο, η επεξεργασία όλων των διαταγμάτων που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα και η επεξεργασία των νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων ή συγκεκριμένων διατάξεών τους, εφ' όσον το ζητήσει η Κυβέρνηση ή τα δύο πέμπτα του συνόλου των βουλευτών.

- (γ) Η εκδίκαση ενστάσεων κατά του κύρους των βουλευτικών εκλογών και της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας.
- (δ) Ο έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος του άρθρου 40 παρ. 2.
- (ε) Η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, κατά τα άρθρα 49 παρ. 2 και 51.
- (σ) Η άρση της αμφισβήτησης για τον χαρακτηρισμό κανόνων του διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων κατά το άρθρο 24 παρ. 1.
- (ζ) Η εκδίκαση αδικημάτων των μελών της Κυβέρνησης.
- (η) Ο προληπτικός έλεγχος της νομιμότητας των μεγάλων δημοσίων έργων.

3. Το Ανώτατο Δικαστήριο λειτουργεί και αποφασίζει σε ολομέλεια και σε τμήματα.

4. Ο Εισαγγελέας του Ανώτατου Δικαστηρίου μπορεί αυτεπαγγέλτως να εισάγει στο Δικαστήριο υποθέσεις μείζονος σημασίας για την επίλυση των σχετικών νομικών ζητημάτων.

Σχόλιο Η επιτυχής συγκρότηση και οργάνωση του Ανώτατου Δικαστηρίου είναι δίχως άλλο *sine qua non* προϋπόθεση για την επιτυχία της επιχειρούμενης συγχώνευσης πολιτικής και διοικητικής δικαιοσύνης. Επισημαίνεται ειδικά η κατά το ένα τρίτο συμμετοχή στη σύνθεσή του «εξωτικών», δηλαδή νομικών μη προερχόμενων από τον δικαστικό κλάδο. Η κατάργηση του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου ως ξεχωριστών δικαστηρίων δεν σημαίνει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο θα λειτουργεί χωρίς κατανομή αρμοδιοτήτων σε πιο εξειδικευμένα τμήματα. Από εκεί και πέρα, η Ολομέλεια θα αποφαινεται για τα μείζονα, είτε αυτά αφορούν στην ανάρτηση αποφάσεων των κατώτερων δικαστηρίων είτε στην αμετάκλητη επίλυση των συνταγματικών διαφορών. Σημαντικό, τέλος, θα ήταν να προβλεφθεί ότι σχηματισμός του Ανώτατου Δικαστηρίου λειτουργεί ως ακυρωτικό δικαστήριο για την εκδίκαση σε πρώτο και τελευταίο βαθμό σημαντικών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένων, και συνταγματικών προσφυγών.

Άρθρο 80

1. Μπορεί με νόμο: (α) να ανατεθεί και σε αρχές που ασκούν αστυνομικά καθήκοντα η εκδίκαση αστυνομικών παραβάσεων που τιμωρούνται με πρόστιμο, (β) να ανατεθεί σε αρχές αγροτικής ασφάλειας η εκδίκαση των σχετικών με τους αγρούς πταισμάτων και των ιδιωτικών διαφορών που απορρέουν από αυτά. Σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις οι αποφάσεις που εκδίδονται υπόκεινται σε έφεση στο αρμόδιο τακτικό δικαστήριο, η οποία έχει ανασταλτική δύναμη.
2. Ειδικοί νόμοι ορίζουν τα σχετικά με τα δικαστήρια ανηλίκων, στα οποία επιτρέπεται να μην εφαρμόζεται το άρθρο 77 παρ. 2. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών μπορεί να μην απαγγέλλονται δημόσια.
3. Ειδικοί νόμοι ορίζουν:
 - (α) Τα σχετικά με τα στρατοδικεία, ναυτοδικεία και αεροδικεία, στην αρμοδιότητα των οποίων δεν μπορούν να υπαχθούν ιδιώτες.
 - (β) Τα σχετικά με το δικαστήριο λειών.
4. Τα δικαστήρια του στοιχείου α' της προηγούμενης παραγράφου συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας του άρθρου 73. Για τις συνεδριάσεις και τις αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 4 του άρθρου 77.

Άρθρο 81

1. Ιδρύεται Ελεγκτική Αρχή, με πλήρη ανεξαρτησία και αυτοδιοίκηση, για τον έλεγχο των εσόδων και των δαπανών του κράτους και των δημοσίων νομικών προσώπων και για την υποβοήθηση της οικονομικής διαχείρισής τους. Η Ελεγκτική Αρχή ελέγχει ιδίως τη διαχείριση των εσόδων και των εξόδων του κράτους και των δημοσίων νομικών προσώπων, τους διατάκτες των δαπανών και τους υπολόγους, τους προμηθευτές του κράτους και των δημοσίων νομικών προσώπων και τις δημόσιες συμβάσεις μεγάλης οικονομικής αξίας. Συντάσσει επίσης εκθέσεις και γνωμοδοτεί για τον προϋπολογισμό, τον απολογισμό και τον ισολογισμό του κράτους και των δημοσίων νομικών προσώπων και για το ύψος των μισθών και των συντάξεων των υπαλλήλων και των λειτουργών του δημόσιου τομέα. Οι αρμοδιότητες της Ελεγκτικής Αρχής καθορίζονται με νόμο. Οι γνωμοδοτήσεις και οι εκθέσεις της δημοσιεύονται υποχρεωτικά.
2. Η Ελεγκτική Αρχή απαρτίζεται κατά το ένα τρίτο από ανώτατους και ανώτερους δικαστικούς λειτουργούς, κατά το ένα τρίτο από μέλη

του ανώτατου δημοσιούπαλληλικού σώματος και κατά το ένα τρίτο από τεχνοκράτες εγγωσμένου κύρους. Τα μέλη της επιλέγονται από το Ανώτατο Δικαστήριο και διορίζονται με θητεία εννέα ετών μη ανανεώσιμη. Η σύνθεσή της ανανεώνεται κατά το ένα τρίτο κάθε τριετία.

3. Η Ελεγκτική Αρχή λειτουργεί και αποφασίζει σε ολομέλεια και τμήματα. Η γραμματεία της Ελεγκτικής Αρχής απαρτίζεται, μεταξύ άλλων, από αναγκαίο αριθμό επιστημονικών συνεργατών, ειδικευμένων στην οικονομική, τη νομική και την ελεγκτική επιστήμη. Η Ελεγκτική Αρχή συνεργάζεται υποχρεωτικά, προς υποβοήθηση του έργου της, με ημεδαπούς και αλλοδαπούς ελεγκτικούς οίκους, οι εισηγήσεις των οποίων δημοσιεύονται μαζί με τις γνωμοδοτήσεις και τις εκθέσεις της Ελεγκτικής Αρχής.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Άρθρο 82

1. Η Δημόσια Διοίκηση περιλαμβάνει την κρατική διοίκηση, τις ανεξάρτητες αρχές και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.
2. Σκοπός της δημόσιας διοίκησης είναι να παρέχει άριστης ποιότητας και αποτελεσματικές υπηρεσίες προς τους πολίτες για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, να δημιουργεί έναντι αυτών συνθήκες διαφάνειας, αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης και να προωθεί την κοινωνία των πολιτών και τη διαβουλευτική δημοκρατία.

Άρθρο 83

1. Οι ανεξάρτητες αρχές που προβλέπονται από το Σύνταγμα και από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύονται με νόμο, υπάγονται στην κρατική διοίκηση, υπόκεινται δε στον προβλεπόμενο από τον νόμο και τον Κανονισμό της Βουλής κοινοβουλευτικό έλεγχο. Ο νόμος μπορεί να τους προσδώσει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα δημοσίου δικαίου.
2. Τα μέλη των ανεξαρτήτων αρχών διορίζονται για ορισμένη θητεία και διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως νόμος ορίζει. Η επιλογή του Προέδρου των ανεξαρτήτων αρχών γίνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από κατάλογο τουλάχιστον

τριών προσώπων εγνωσμένου κύρους, που προτείνονται από τη Βουλή. Τα μέλη των ανεξαρτήτων αρχών επιλέγονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από το ανώτατο δημοσιοϋπαλληλικό σώμα και κατάλογο προσώπων εγνωσμένου κύρους και πείρας, ύστερα από εισήγηση του προέδρου κάθε αρχής, η οποία περιλαμβάνει διπλάσιο των κενών θέσεων αριθμό προτεινομένων.

3. Οι ανεξάρτητες αρχές επιλέγουν το προσωπικό τους, σύμφωνα με τον κανονισμό τους, όπως νόμος ορίζει, κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη.

Σχόλιο Με την προτεινόμενη συμμετοχή του Προέδρου της Δημοκρατίας επιδιώκεται να ξεπερασθεί το αδιέξοδο που προκάλεσε η ρύθμιση του ισχύοντος Συντάγματος, δηλαδή η απαίτηση ομοφωνίας ή πλειοψηφίας των τεσσάρων πέμπτων στη Διάσκεψη των Προέδρων για την επιλογή των μελών των ανεξαρτήτων αρχών. Ταυτόχρονα εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία τους.

Άρθρο 84

1. Η Διοίκηση έχει τις αρμοδιότητες που της απονέμει ο νόμος. Μπορεί να οργανώνεται και να λειτουργεί σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα.
2. Η Βουλή κατά την τακτική ετήσια σύνοδό της ψηφίζει τον προϋπολογισμό των εσόδων και των εξόδων της κρατικής διοίκησης για το επόμενο έτος, στον οποίο περιλαμβάνονται όλα τα έσοδα και τα έξοδά της. Προσχέδιο του προϋπολογισμού κατατίθεται από τον Υπουργό Οικονομικών στη Βουλή έως το τέλος Οκτωβρίου και συζητείται και ψηφίζεται έως το τέλος Νοεμβρίου κάθε έτους. Αν για οποιονδήποτε λόγο είναι ανέφικτη η διοίκηση των εσόδων και των εξόδων βάσει του προϋπολογισμού, αυτή ενεργείται με βάση ειδικό κάθε φορά νόμο. Αν δεν είναι δυνατή, επειδή έληξε η περίοδος της Βουλής, η ψήφιση του προϋπολογισμού ή του ειδικού νόμου που προβλέπεται στο προηγούμενο εδάφιο, με διάταγμα το οποίο εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, παρατείνεται για τέσσερις μήνες η ισχύς του προϋπολογισμού του οικονομικού έτους που έληξε ή που λήγει.
3. Ο προϋπολογισμός οφείλει να διασφαλίζει τη δημοσιονομική ισορροπία μεταξύ εσόδων και εξόδων της κρατικής διοίκησης και τη βιώσιμη δημοσιονομική λειτουργία του κράτους. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εμποδίζει τον δανεισμό εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης σε ποσοστό έως 0,35% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, εκτός αν για λόγους γνησίων έκτακτους και

απρόβλεπτους απαιτείται αντικειμενικά η υπέρβαση του ορίου αυτού.

4. Το αργότερο μέσα σε ένα έτος από τη λήξη του οικονομικού έτους εισάγονται προς κύρωση στη Βουλή ο απολογισμός και ο γενικός ισολογισμός της κρατικής διοίκησης, που συνοδεύονται υποχρεωτικά από έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και γνωμοδότηση της Ελεγκτικής Αρχής.

Σχόλιο Κρίθηκε ότι είναι συστηματικά ορθότερο οι διατάξεις για την ψήφιση του προϋπολογισμού (άρθρο 79 του ισχύοντος Συντάγματος) να μεταφερθούν στο παρόν κεφάλαιο, που αφορά στη δημόσια διοίκηση. Επιστάται η προσοχή στην παράγραφο 3, όπου, με ελαστική διατύπωση, περιλαμβάνεται μια πρώτη εκδοχή του λεγόμενου «χρυσού κανόνα». Κατά τα λοιπά, καταργείται η υποχρεωτικότητα του αποκεντρωτικού συστήματος.

Άρθρο 85

1. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης περιλαμβάνουν τις Περιφέρειες και τους Δήμους, σε δεύτερο και πρώτο βαθμό αντιστοίχως. Οι Περιφέρειες και οι Δήμοι οργανώνονται με τη μορφή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία.
2. Οι Περιφέρειες έχουν τις υπερτοπικές αρμοδιότητες που αφορούν την περιφέρεια, στη βάση της αρχής της επικουρικότητας, και κάθε άλλη αρμοδιότητα που τους απονέμει ο νόμος. Στις περιφερειακές υποθέσεις ανήκουν, ιδίως, ο σχεδιασμός, η έγκριση και η παρακολούθηση των σχεδίων των ενδοπεριφερειακών συγκοινωνιών, η εκτέλεση έργων και μελετών υπερτοπικού ενδιαφέροντος, η μέριμνα και η διαχείριση του ορυκτού πλούτου, η παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας, η μέριμνα των υποδομών και η συμπλήρωση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια. Οι Περιφέρειες έχουν ίδιους πόρους, που συνίστανται σε ανταποδοτικά τέλη, τα οποία αντιστοιχούν στις προσφερόμενες υπηρεσίες, και ίδιο εύλογο φόρο εντός των ορίων του νόμου (ιδίως τέλος επιτηδεύματος και τέλος κυκλοφορίας οχημάτων). Το ύψος των τελών και των φόρων και η διαδικασία είσπραξης καθορίζονται από τα αρμόδια όργανα των Περιφερειών εντός του πλαισίου του νόμου.
3. Οι Δήμοι έχουν τις αρμοδιότητες που αφορούν σε τοπικές υποθέσεις και κάθε άλλη αρμοδιότητα που τους απονέμει ο νόμος.

Στις τοπικές υποθέσεις ανήκουν ιδίως η προστασία, αξιοποίηση και εκμετάλλευση τοπικών φυσικών πόρων, η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση τοπικών υποδομών (οδοποιίας, αφαλάτωσης, άρδευσης, αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων, ηλεκτροφωτισμού κοινόχρηστων χώρων, αγορών), η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, η καθαριότητα τοπικών κοινόχρηστων χώρων και η διαχείριση των αποβλήτων, η λειτουργία και διαχείριση κοιμητηρίων, η τοπική δημόσια συγκοινωνία, η άσκηση αστυνομικών καθηκόντων που προσιδιάζουν στις αρμοδιότητές τους, ο καθορισμός όρων αδειοδότησης καταστημάτων και η πολιτική προστασία. Οι Δήμοι έχουν ίδιους πόρους που συνίστανται σε ανταποδοτικά τέλη, τα οποία αντιστοιχούν στις προσφερόμενες υπηρεσίες, και ίδιο εύλογο φόρο (ιδίως τέλος καταστημάτων, τέλος καθαριότητας και φωτισμού, τέλος κοινόχρηστων χώρων και φόρος ακίνητης περιουσίας). Το ύψος των τελών και φόρων και η διαδικασία είσπραξης καθορίζονται από τα αρμόδια όργανα των Δήμων εντός του πλαισίου του νόμου.

4. Κάθε οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης καταρτίζει τον προϋπολογισμό του έως το τέλος Σεπτεμβρίου κάθε έτους, περιοδικές τριμηνιαίες οικονομικές καταστάσεις εντός των μηνών Απριλίου, Ιουλίου, Οκτωβρίου και Ιανουαρίου για το προηγούμενο τρίμηνο και απολογισμό εντός του πρώτου εξαμήνου κάθε έτους για το προηγούμενο έτος. Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων του προηγούμενου εδαφίου γίνεται από την Ελεγκτική Αρχή εντός ενός μηνός από την υποβολή κάθε οικονομικής κατάστασης. Οι οικονομικές καταστάσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δημοσιεύονται σε ειδικό τεύχος της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως και αναρτώνται σε διαδικτυακό τόπο της Ελεγκτικής Αρχής. Οι προϋπολογισμοί των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης καταρτίζονται μετά από επαρκή δημόσια διαβούλευση με τους κατοίκους των οικείων περιοχών. Οι προϋπολογισμοί των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης οφείλουν να διασφαλίζουν τη δημοσιονομική ισορροπία μεταξύ εσόδων και εξόδων και τη βιώσιμη δημοσιονομική λειτουργία τους. Δεν επιτρέπεται ο δανεισμός των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για την κάλυψη ελλειμματικών προϋπολογισμών, οι δε γνησίως απρόβλεπτες και επείγουσες ανάγκες τους από γεγονότα ανωτέρας βίας καλύπτονται από τον τακτικό προϋπολογισμό.
5. Η παραβίαση από τα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου επάγεται, εκτός από την ποινική και αστική ευθύνη, την επιβολή των προβλεπόμενων πειθαρχικών κυρώσεων από τα αρμόδια όργανα της κρατικής διοίκησης σύμφωνα με τον νόμο, ύστερα από σύμφωνη γνώμη Συμβουλίου, που αποτελείται κατά πλειοψηφία από τακτικούς δικαστές.

Νόμος προβλέπει τις περιπτώσεις που συνεπάγονται αυτοδικαίως έκπτωση ή αργία.

Σχόλιο Πεμπτουσία των ρυθμίσεων του παρόντος άρθρου είναι η μεταφορά αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση στους ΟΤΑ, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, κατά την οποία οι αποφάσεις θα πρέπει να παίρνονται στο εγγύτερο δυνατό επίπεδο προς τον πολίτη. Κεντρική θέση στο προτεινόμενο σύστημα κατέχει η οικονομική αυτονόμηση των ΟΤΑ, των οποίων οι προϋπολογισμοί δεν μπορεί να είναι ελλειμματικοί. Οι ΟΤΑ θα δικαιούνται χρηματοδότησης από το κράτος μόνο για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

Άρθρο 86

1. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, στους οποίους περιλαμβάνονται οι υπάλληλοι της κρατικής διοίκησης, των ανεξαρτήτων αρχών και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην πατρίδα και ασκούν τα καθήκοντά τους με βάση τις αξίες της ακεραιότητας, της εντιμότητας, της αντικειμενικότητας και της ουδετερότητας.
2. Η πλήρωση των θέσεων των δημοσίων υπαλλήλων γίνεται από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, το οποίο είναι ανεξάρτητη αρχή και διέπεται από τις αρχές της ίσης ευκαιρίας συμμετοχής, της αξιοκρατίας, της αντικειμενικότητας, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της διαφάνειας. Ο διορισμός υπαλλήλων γίνεται σε νομοθετημένες οργανικές θέσεις, εκτός από τις περιπτώσεις προσλήψεων για γνωσίως απρόβλεπτες και επειγούσες ανάγκες που προβλέπονται σε ειδικό νόμο.
3. Οι δημόσιοι υπάλληλοι αξιολογούνται κατ' έτος με βάση τις αρχές της αμεροληψίας, της ουδετερότητας, της επαγγελματικής ικανότητας και της αποδοτικότητας. Το ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων κάθε διοικητικής ενότητας ή υπηρεσιακού επιπέδου που αξιολογούνται με τον ανώτατο βαθμό δεν επιτρέπεται να ξεπερνά το 10%.
4. Στο ανώτατο δημοσιοϋπαλληλικό σώμα εξελίσσονται ή εντάσσονται απευθείας δημόσιοι υπάλληλοι, έως του αριθμού των 750, κατόπιν επιλογής μεταξύ των υπηρετούντων δημοσίων υπαλλήλων, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο. Στο ανώτατο δημοσιοϋπαλληλικό σώμα διορίζονται μέλη που δεν έχουν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, έως και του αριθμού των 250, έτσι ώστε ο συνολικός αριθμός των μελών του σώματος να μην υπερβαίνει τους 1.000. Τα μέλη του ανώτατου δημοσιοϋπαλληλικού σώματος απο-

λαύουν ειδικής μισθολογικής μεταχείρισης, μπορούν κατ' επιλογήν τους να παραμείνουν στη δημόσια διοίκηση έως πέντε έτη επιπλέον του κοινώς προβλεπόμενου χρόνου αποχώρησης και μπορούν να μετακινούνται για λόγους υπηρεσιακών αναγκών οπουδήποτε εντός της χώρας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο. Ο κατάλογος των υπαλλήλων της παρούσας παραγράφου αναρτάται στον ιστότοπο του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού.

5. Οι δημόσιοι υπάλληλοι υπόκεινται στη διοικητική εποπτεία υπηρεσιακού Υφυπουργού, προερχόμενου από το σώμα, με εξαετή θητεία μη ανανεώσιμη, ο οποίος επιλέγεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από κατάλογο τουλάχιστον πέντε υποψηφίων, που υποβάλλεται σε αυτόν από τη Βουλή, και αποχωρεί υποχρεωτικά από το σώμα μετά το τέλος της θητείας του.

Σχόλιο *Επισημαίνεται ως μείζων καινοτομία η κατάργηση του θεσμού της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και η καθιέρωση του ανώτατου δημοσιοϋπαλληλικού σώματος, με υπαλλήλους που θα απολαύουν ειδικής μισθολογικής μεταχείρισης.*

Άρθρο 87

1. Η κερσόνησος του Άθω, από τη Μεγάλη Βίγλα και πέρα, η οποία αποτελεί την περιοχή του Αγίου Όρους, είναι, σύμφωνα με το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του, αυτοδιοίκητο τμήμα του ελληνικού κράτους, του οποίου η κυριαρχία πάνω σ' αυτό παραμένει άθικτη. Από πνευματική άποψη το Άγιον Όρος διατελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Όλοι όσοι μονάζουν σ' αυτό αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια μόλις προσληφθούν ως δόκιμοι ή μοναχοί χωρίς άλλη διατύπωση.
2. Το Άγιον Όρος διοικείται, σύμφωνα με το καθεστώς του, από τις είκοσι Ιερές Μονές του, μεταξύ των οποίων είναι κατανομημένη ολόκληρη η κερσόνησος του Άθω, το έδαφος της οποίας είναι αναπαλλοτρίωτο. Η διοίκησή του ασκείται από αντιπροσώπους των Ιερών Μονών, οι οποίοι αποτελούν την Ιερή Κοινότητα. Δεν επιτρέπεται καμία απολύτως μεταβολή στο διοικητικό σύστημα ή στον αριθμό των Μονών του Αγίου Όρους, ούτε στην ιεραρχική τάξη και τη θέση τους προς τα υποτελή τους εξαρτήματα. Απαγορεύεται να εγκαταβιώνουν στο Άγιο Όρος ετερόδοξοι ή σχισματικοί.
3. Ο λεπτομερής καθορισμός των αγιορείτικων καθεστώτων και του τρόπου της λειτουργίας τους γίνεται από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, τον οποίο, με σύμπραξη του αντιπροσώπου του κράτους, συντάσσουν και ψηφίζουν οι είκοσι Ιερές Μονές και επι-

- κυρώνουν το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Βουλή των Ελλήνων.
4. Η ακριβής τήρηση των αγιορείτικων καθεστώτων τελεί ως προς το πνευματικό μέρος υπό την ανώτατη εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ως προς το διοικητικό μέρος υπό την εποπτεία του κράτους, στο οποίο ανήκει αποκλειστικά και η διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.
 5. Οι πιο πάνω εξουσίες του κράτους ασκούνται από διοικητή, του οποίου τα δικαιώματα και καθήκοντα καθορίζονται με νόμο. Με νόμο επίσης καθορίζονται η δικαστική εξουσία που ασκούν οι μοναστηριακές αρχές και η Ιερή Κοινότητα, καθώς και τα τελωνειακά και φορολογικά πλεονεκτήματα του Αγίου Όρους.

Άρθρο 88

1. Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού κατοχυρώνεται. Δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού κατοχυρώνεται ως ανεξάρτητη αρχή.
2. Το κράτος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας και όλων των περιοχών της χώρας με σκοπό τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.
3. Επιτρέπεται η παροχή με νόμο οικονομικών και φορολογικών κινήτρων για την πραγματοποίηση παραγωγικών επενδύσεων με κεφάλαια εξωτερικού και την εγκατάσταση αλλοδαπών ναυτιλιακών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Στα κίνητρα αυτά μπορεί να περιληφθεί και η δέσμευση του ελληνικού δημοσίου να μη μεταβάλει το νομοθετικό και φορολογικό καθεστώς και τους όρους των σχετικών αδειών επί ορισμένο χρονικό διάστημα. Για την ψήφιση του νόμου της παρούσας παραγράφου απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.
4. Με νόμο που ψηφίζεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των βουλευτών, επιτρέπεται να καθορίζονται επενδυτικά κίνητρα και να παρέχεται αυξημένη προστασία σε επενδύσεις, οι οποίες γίνονται σε ειδικά καθορισμένες ελεύθερες οικονομικές ζώνες. Με κανονιστικό διάταγμα που εκδίδεται βάσει του άρθρου 39 παρ. 3 μπορεί να καθορίζονται τα εδαφικά όρια των ανωτέρω ζωνών, οι ειδικότερες χρήσεις ή και οι επενδύσεις που επιτρέπεται να πραγματοποιηθούν σε αυτές, καθώς και ο τρόπος διοίκησής τους.

Σχόλιο Τα άρθρα 106 και 107 του ισχύοντος Συντάγματος αντικαθίστανται με πολύ λακωνικότερες διατάξεις, οι οποίες ανταποκρίνονται περισσότερο στην ανάγκη τόνωσης της επιχειρηματικής ελευθερίας και προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, με ταυτόχρονη διασφάλιση του συντονιστικού πρωτίστως, παρά του διευθυντικού, ρόλου του κράτους. Ο θεσμός της εθνικοποίησης επιχειρήσεων –ο οποίος, σημειωτέον, δεν εφαρμόστηκε ποτέ υπό το ισχύον Σύνταγμα– καταργείται, όχι μόνο, ως παρωχημένος, αλλά και ως περιττός, εν όψει της ευρωπαϊκής προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων, την οποία αποτυπώνει το προτεινόμενο άρθρο 15. Οι πάγιες ρυθμίσεις των παραγράφων 3 και 4 αντικαθιστούν τις επίσης παρωχημένες ρυθμίσεις των «εφ’ άπαξ» εκδιδόμενων νόμων (δηλ. του ν.δ. 2687/1953 και του ν. 27/1975).

Άρθρο 89

Το κράτος μεριμνά για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού και τη διατήρηση των δεσμών του με την πατρίδα.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Άρθρο 90

1. Οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση, εκτός από εκείνες που καθορίζουν το πολίτευμα ως προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία, στηριζόμενη στη διάκριση των εξουσιών, στις αρχές του κράτους δικαίου, του κοινωνικού κράτους, του πολυκομματισμού και του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας.
2. Η αναθεώρηση του Συντάγματος αποφασίζεται ύστερα από πρόταση τουλάχιστον πενήντα βουλευτών, με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της Βουλής. Αφού η αναθεώρηση αποφασισθεί, η Βουλή, κατά την επόμενη σύνοδό της, τακτική, έκτακτη ή ειδική, της αυτής βουλευτικής περιόδου ή, αν αυτή δεν πρόκειται να επακολουθήσει, στην πρώτη τακτική σύνοδο της επόμενης βουλευτικής περιόδου, ψηφίζει με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της τις νέες διατάξεις.
3. Κάθε ψηφιζόμενη αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μέσα σε δέκα ημέρες από-

του ψηφιστεί από τη Βουλή και τίθεται σε ισχύ με ειδικό ψήφισμά της.

Σχόλιο Διευκολύνεται η αναθεώρηση του Συντάγματος, με την πρόβλεψη ότι μπορεί να ολοκληρωθεί από την ίδια Βουλή, με αυξημένες προφανώς πλειοψηφίες.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 91

1. Κάθε διάταξη νόμου ή διοικητικής πράξης με κανονιστικό χαρακτήρα που είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα καταργείται από την έναρξη της ισχύος του.
2. Συντακτικές πράξεις και Ψηφίσματα που έως τη θέση σε ισχύ του παρόντος Συντάγματος δεν έχουν καταργηθεί εξακολουθούν να ισχύουν και κατά τις διατάξεις τους τις αντίθετες προς το Σύνταγμα και επιτρέπεται να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν με νόμο.
3. Το άρθρο 107 του Συντάγματος του 1975 και οι νόμοι στους οποίους αυτό παραπέμπει εξακολουθούν να διέπουν τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν έως την έναρξη της εφαρμογής του νόμου που προβλέπεται στο άρθρο 88 παρ. 3.

Άρθρο 92

Σε θέματα που για τη ρύθμισή τους προβλέπεται ρητά από διατάξεις του Συντάγματος η έκδοση νόμου, οι κατά περίπτωση νόμοι ή διοικητικές πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα είναι σε ισχύ κατά την έναρξη της ισχύος του εξακολουθούν να ισχύουν ώσπου να εκδοθεί ο νόμος που προβλέπεται κατά περίπτωση, εκτός αν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του Συντάγματος.

Άρθρο 93

Η θητεία του εν ενεργεία Προέδρου της Δημοκρατίας περατώνεται κατά τα προβλεπόμενα στο καταργούμενο Σύνταγμα. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου που προβλέπονται στο παρόν Σύνταγμα ασκούνται αμέσως με τη θέση σε ισχύ του παρόντος Συντάγματος.

Άρθρο 94

Ο νόμος για την ψήφο των εκτός επικρατείας Ελλήνων πρέπει να θεσπισθεί το αργότερο εντός δεκαοκτώ μηνών από τη θέση σε ισχύ του παρόντος Συντάγματος. Μετά την παρέλευση της προθεσμίας αυτής και εντός τριών μηνών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου και επεξεργασία του Ανώτατου Δικαστηρίου, εκδίδει προεδρικό διάταγμα με ισχύ τυπικού νόμου για το θέμα αυτό.

Άρθρο 95

Έως ότου τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος του άρθρου 51, ισχύουν τα ασυμβίβαστα του άρθρου 57 του Συντάγματος του 1975, όπως αυτό ίσχυε κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος Συντάγματος.

Άρθρο 96

Έως τη θέσπιση του νόμου για την ενιαία δικαιοδοσία, την ένταξη των υπηρετούντων δικαστικών λειτουργών στα δικαστήρια της ενιαίας δικαιοδοσίας και τη μεταφορά των αρμοδιοτήτων των καταργούμενων δικαστηρίων στα δικαστήρια της ενιαίας δικαιοδοσίας, εξακολουθούν να ισχύουν οι κείμενες διατάξεις περί δικαστηρίων και δικαστικών λειτουργών. Ο σχετικός νόμος, με ειδική πρόβλεψη για τον σεβασμό της ισοβιότητας των δικαστικών λειτουργών, θα θεσπισθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός έτους από τη θέση σε ισχύ του παρόντος Συντάγματος.

Άρθρο 97

Η συγκρότηση του Ανώτατου Δικαστηρίου και από νομικούς εγνωσμένης πείρας, κατά το άρθρο 79 παρ. 1, θα γίνει μόλις ο αριθμός των μελών του που είναι τακτικοί δικαστές μειωθεί στα δύο τρίτα του αριθμού των μελών που θα το συγκροτήσουν για πρώτη φορά.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ
ΑΚΡΟΤΕΛΕΥΤΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

Άρθρο 98

1. Το Σύνταγμα αυτό υπογράφεται και δημοσιεύεται από τον Πρόεδρο της Βουλής.
2. Ο σεβασμός στο Σύνταγμα και στους νόμους που συμφωνούν με αυτό και η αφοσίωση στην πατρίδα και στη δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων.
3. Ο σφετερισμός, με οποιονδήποτε τρόπο, της λαϊκής κυριαρχίας και των εξουσιών που απορρέουν από αυτή διώκεται μόλις αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία, οπότε αρχίζει και η παραγραφή του εγκλήματος.
4. Η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία.

**ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΑΡΘΡΩΝ
ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ**

Άρθρα ισχύοντος Συντάγματος	Άρθρα προτεινόμενου Συντάγματος	Άρθρα ισχύοντος Συντάγματος	Άρθρα προτεινόμενου Συντάγματος
Προοίμιο	-	38	34
1	1	39	
2	2	(καταργήθηκε το 1986)	35
3	-	40	36
4	3	41	37
5	4	42	38
5Α	-	43	39
6	5	44	40
7	6	45	41
8	7	46	-
9	8	47	42
9Α	8 (παρ. 3)	48	43
10	9	49	44
11	10	50	-
12	11	51	45
13	12	51 (παρ. 4)	94
14-15	13	52	46
16	14	53	47
17	15	54	48
18	15	55	49
19	16	56	50
20	17	57	51
21-22	18	58	-
23	19	59	52
24	20	60	53
25	21	61	54
26	22	62	55
27	23	63	-
28	24	64	56
29	25	65	57
30	26	66	-
31	27	67	58
32	28	68	59
33	29	69	60
34	30	70-71	61-62
35	31	72	-
36	32	73	-
37	33	74	63

75	62 (παρ. 2)	112	92
76	64	113	-
77	65	114	-
78	66	115	-
79	84	116	-
80	67	117	-
81	68	118	-
82	69	119	-
83	-	-	93 (νέο)
84	70	-	95 (νέο)
85	71	-	96 (νέο)
86	72	-	97 (νέο)
87	73	120	98
88	74		
89	75		
90	76		
91	-		
92	-		
93	77		
94	-		
94 (παρ. 4)	78		
95	79 (νέο)		
96			
(παρ. 2, 3, 4, 5)	80		
97	-		
98	81		
99	-		
-	82 (νέο)		
100	79		
100A	-		
101	84		
101A	83		
102	85		
103	86		
104	-		
105	87		
106	88		
107	88 (παρ. 3) - 91 (παρ. 3)		
108	89		
109	-		
110	90		
111	91		

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ISBN: 978-960-565-111-8

9 789605 185118